

SAMENWERKING IN UITVOERING

In opdracht van:
Het lectoraat 'Werkzame factoren
in zorg voor jeugd'
Pactum jeugd- en opvoedhulp

Onderzoek naar factoren die
van invloed zijn op de
bruikbaarheid van de JAS ten
aanzien van de alliantie
tussen hulpverlener en
jongere.

Onderzoeksrapport
Nijmegen, mei 2016

Auteurs:
Joann Kuijper
Malou Hendriks

Colofon

Samenwerking in uitvoering.

Een onderzoek naar factoren die van invloed zijn op de bruikbaarheid van de JAS ten aanzien van de alliantie tussen hulpverlener en jongere.

Auteurs

Joann Kuijper

Studentnummer: 495337

Joann.kuijper@outlook.com

Malou Hendriks

Studentnummer: 508229

Malou_hendriks@hotmail.com

Kader

Ter afronding van de bachelor Pedagogiek aan de Faculteit Gezondheid, Gedrag & Maatschappij, aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Een afstudeeropdracht in het kader van de beroepstaak 'Onderzoek en Innovatie'.

Plaats van uitgave

Deventer

Onderwijsinstelling

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Datum

Mei 2016

Opdrachtgevers

Pactum – K. Willems

Lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd'.

Begeleidend docent

Yvonne Burghard

Gezamenlijk e-mailadres

Alliantie2016@outlook.com

Voorwoord

Wij presenteren u het onderzoeksrapport 'Samenwerking in uitvoering'. In dit onderzoeksrapport leest u over het onderzoek dat is gedaan naar de bruikbaarheid van de JAS op het leerhuis van Pactum in Deventer. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Pactum jeugd- en opvoedhulp en het lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd'. Het onderzoek is uitgevoerd als afstudeeronderzoek binnen de opleiding Pedagogiek, onderdeel van de faculteit Gezondheid, Gedrag & Maatschappij van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen.

Wij zijn Joann Kuijper en Malou Hendriks. Wij hebben ons het afgelopen half jaar verdiept in de alliantie tussen de jongeren en hun mentoren. Hiervoor is er veldonderzoek gedaan op het leerhuis. In de eerste plaats willen wij onze opdrachtgever en begeleider vanuit de praktijk, Klaartje Willems, bedanken voor haar bijdrage aan ons onderzoek. Mede dankzij haar feedback en begeleiding is dit onderzoeksrapport geworden zoals het voor u ligt. Daarnaast willen wij een dankwoord uitspreken naar onze begeleiding vanuit de opleiding, in het bijzonder onze begeleidend docent, Yvonne Burghard, en onze docent vanuit het lectoraat, Wybren Grooteboer. Zij hebben ons geholpen door het overdragen van kennis, het geven van feedback en het meedenken bij dilemma's. Daarbij bedanken wij ook de eerste beoordelaar Petra van Elen, die een bijdrage heeft geleverd door het geven van feedback op ons onderzoek.

Tevens willen wij al onze respondenten bedanken voor hun waardevolle bijdrage aan ons onderzoek. Door middel van de enquêtes en interviews hebben wij veel belangrijke informatie verkregen, wat essentieel is geweest in ons onderzoek. Onder de respondenten waren jongeren, ouders, pedagogisch medewerkers, teamleider en gedragswetenschapper. Het gehele team leerhuis willen wij nogmaals bedanken voor het meedenken, hun enthousiasme en het feit dat wij een kijkje mochten nemen in hun werkzaamheden.

Joann Kuijper

Malou Hendriks

Nijmegen, mei 2016

Inhoudsopgave

Colofon.....	p. 2
Voorwoord.....	p. 3
Inhoudsopgave.....	p. 4
Samenvatting.....	p. 5
Hoofdstuk 1 Inleiding	p. 7
Aanleiding praktijkonderzoek.....	p. 7
Leeswijzer.....	p. 8
Inhoudelijke oriëntatie.....	p. 8
Opdrachtgevers.....	p. 8
- Pactum.....	p. 8
- Lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd'.....	p. 9
Onderzoeksopdracht.....	p. 9
Hoofdstuk 2 Probleemanalyse	p. 10
Probleemomschrijving.....	p. 10
Alliantie.....	p. 12
Doelgroep jongeren.....	p. 12
De pedagogisch medewerker.....	p. 13
Het IWF-model.....	p. 14
- Microniveau.....	p. 14
- Mesoniveau.....	p. 15
- Macroniveau.....	p. 17
De alliantie-vragenlijsten.....	p. 17
- Aanpassing JAS-vragenlijst.....	p. 20
Keuze meetinstrument.....	p. 20
Conclusie.....	p. 21
Onderzoeksvraagstelling.....	p. 21
Probleemstelling.....	p. 21
Doelstelling.....	p. 21
Vraagstelling.....	p. 21
Deelvragen.....	p. 21
Begripsbepaling.....	p. 21
- Factoren.....	p. 22
- Betrokkenen.....	p. 22
- JAS.....	p. 22
- Bruikbaarheid.....	p. 22
Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek	p. 23
De onderzoeksbenadering.....	p. 23
Meetinstrumenten.....	p. 23
- Enquête.....	p. 23
- Semigestructureerde interviews.....	p. 24
Participanten.....	p. 24
- Populatie.....	p. 24
- Respons.....	p. 25
Procedure van onderzoek.....	p. 25
Analyse.....	p. 26
Betrouwbaarheid en validiteit.....	p. 26

Hoofdstuk 4 Resultaten **p. 28**

Deelvraag 1.....	p. 29
Deelvraag 2.....	p. 31
Deelvraag 3.....	p. 34
Deelvraag 4.....	p. 37

Hoofdstuk 5 Conclusie en discussie **p. 38**

Conclusie deelvragen en onderzoeksvraag.....	p. 38
Deelvraag 1.....	p. 38
Deelvraag 2.....	p. 39
Deelvraag 3.....	p. 40
Deelvraag 4.....	p. 41
Onderzoeksvraag.....	p. 41
Discussie.....	p. 42
Aanbevelingen.....	p. 44

Literatuurlijst **p. 45**

Bijlagen **p. 49**

Bijlage I: Tijdpad onderzoek.....	p. 49
Bijlage II: Codelijst.....	p. 50
Bijlage III: Jeugdhulp Alliantieschaal Handleiding	p. 51
Bijlage IV: Interviewguide jongeren.....	p. 60
Bijlage V: Interviewguide pedagogisch medewerkers.....	p. 61
Bijlage VI: Interviewguide teamleider & gedragswetenschapper.....	p. 63
Bijlage VII: Enquête ouders.....	p. 65
Bijlage VIII: Enquête jongeren.....	p. 67
Bijlage IX: Mail ouders.....	p. 69

Samenvatting

Dit onderzoeksrapport is gericht op de bruikbaarheid van de JAS binnen het leerhuis in Deventer, zodat de alliantie tussen hulpverlener en jongere wordt bevorderd en de effectiviteit van de hulpverlening binnen Pactum geoptimaliseerd kan worden. Het begrip jongere refereert in dit onderzoek naar individuen in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar die op het leerhuis van Pactum in Deventer verblijven. Het onderzoek is in opdracht van het lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd' en Pactum jeugd- en opvoedhulp uitgevoerd. Alliantie is één van de speerpunten van het lectoraat voor belangrijke werkzame factoren in de jeugdzorg (Pijnenburg, Rothman, Rijsingen, z.d.). Het begrip alliantie staat volgens Pijnenburg (2010a) voor de professionele werkrelatie tussen de cliënt en de hulpverlener. De werkrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt is een belangrijk en werkzaam onderdeel voor succesvolle hulpverlening. Het is van belang dat de kwaliteit van de samenwerkingsrelatie duidelijk wordt en om deze zo nodig bij te sturen en te verbeteren door de hulpverlener in samenwerking met de jongere (Yperen, Steege & Boendermaker, 2010).

Om een alliantie te bevorderen zijn er verschillende instrumenten ontwikkeld die de alliantie in kaart brengen. De vraag vanuit Pactum was welk instrument zou kunnen worden ingezet om de alliantie in kaart te brengen. Met name de Jeugdhulp Alliantie Schaal (JAS)-vragenlijst komt naar voren als een geschikte lijst om de alliantie tussen een hulpverlener en een jongere te meten en bespreekbaar te maken. Ook het lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd' bevestigt dit. Met dit instrument wordt aan de hand van een aantal stellingen de samenwerkingsrelatie tussen hulpverlener en cliënt beoordeeld.

De onderzoekers hebben zich de vraag gesteld of de JAS daadwerkelijk past bij het team leerhuis en de jongeren. Daarnaast worden ook ouders betrokken bij het onderzoek, omdat het ook belangrijk is dat er een alliantie wordt gesmeed met de ouders (Pijnenburg, 2010b). Om de onderzoeksvraag en de vier deelvragen te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Door middel van literatuuronderzoek, semigestructureerde interviews en enquêtes is ontdekt welke factoren van invloed zijn op de bruikbaarheid van de JAS op het leerhuis in Deventer. Er is naar voren gekomen hoe verschillende respondenten over dit thema denken. Er zijn twee jongeren, vijf pedagogisch medewerkers, één teamleider en één gedragswetenschapper geïnterviewd. Daarnaast hebben acht jongeren de enquête ingevuld. De antwoorden van de interviews en de enquêtes zijn geanalyseerd en verwerkt tot onderzoeksresultaten. De onderzoekers hebben geconcludeerd dat zowel het team leerhuis als de jongeren waarde hechten aan het opbouwen van een samenwerkingsrelatie en dat zij hier ook mee bezig zijn. Het verschilt per medewerker en per jongere hoe dit eruit ziet, wat zij belangrijk vinden aan een samenwerkingsrelatie en hoe zij hier aan werken. Een hulpmiddel als de JAS kan ervoor zorgen dat de werkrelatie explicieter wordt gemeten en besproken. Uit het onderzoek is gebleken dat de JAS een aantal aanpassingen nodig heeft om aan te sluiten bij het leerhuis. Er zijn aanpassingen nodig op het gebied van vorm, moment en begeleiding van het hulpmiddel om aan te sluiten bij de hulpverleners- en cliëntkenmerken.

Vanuit de discussieparagraaf komt naar voren dat er in het onderzoek slechts twee jongeren zijn geïnterviewd, ouders niet voldoende betrokken konden worden, de JAS door medewerkers op verschillende manieren geïnterpreteerd kan zijn, er enkel onderzoek is gedaan naar de JAS en deze vorm, de bruikbaarheid van de JAS nog niet in praktijk is getest en over de betrouwbaarheid van de aangepaste JAS. Bij de aanbevelingen wordt op een aantal discussiepunten teruggeko- men. Onderzoekers geven hier aanbevelingen op het gebied van het evalueren van de JAS, an- dere hulpmiddelen, andere vormen voor de JAS en betrokkenheid van ouders.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Aanleiding van het praktijkonderzoek

Dit afstudeeronderzoek is uitgevoerd binnen Pactum jeugd- en opvoedhulp op het leerhuis in Deventer, in opdracht van het lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd'. Het onderzoek gaat over alliantie tussen de jongere en zijn hulpverlener. Volgens Bordin (in Barnhoorn, et al., 2013) bestaat alliantie uit drie verschillende elementen. Deze drie elementen bevatten de kwaliteit van de emotionele band tussen de cliënt en de hulpverlener, de overeenstemming van het belang over het doel van de professionele samenwerking en een geschikte aanpak om dit doel te kunnen bereiken.

Het onderzoek wordt uitgevoerd op het leerhuis in Deventer. Dit is één van de residentiële voorzieningen van Pactum waarin jongeren begeleid worden die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen. De jongeren zijn doorgaans tussen de 12 en 18 jaar oud en hebben problemen op het gebied van gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling. Daarnaast is er vaak sprake van gezinsproblemen. De jongeren kunnen op het leerhuis 24 uur per dag een beroep doen op begeleiding. Overdag gaan de jongeren naar school of hebben zij een andere zinvolle dagbesteding (Pactum, z.d.-f). Voor Pactum als organisatie is het belangrijk om effectief te werken, zodat de medewerkers de juiste hulp kunnen bieden (Pactum, 2014/2015). Het lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd' heeft als doel inzicht te krijgen in de werkzame factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van jeugdzorg (HAN, 2012). Pijnenburg (2010c) heeft onderzocht dat alliantie een belangrijke algemene werkzame factor is binnen de zorg voor jeugd. De invloed van alliantie wordt zelfs vijf tot zeven keer zo groot geschat als die van de therapeutische opvatting of techniek. Om effectieve hulp te kunnen verlenen is het van belang dat de alliantie tussen de jongere en de hulpverlener wordt gemeten. Zo zal er een duidelijk beeld ontstaan van de kwaliteit van deze samenwerkingsrelatie en kan deze zo nodig bijgestuurd en verbeterd worden door de betreffende hulpverlener in samenwerking met de jongere (Bartelink, Berge & Yperen, 2013).

De vraag vanuit Pactum is ontstaan doordat zij niet weten welk instrument bruikbaar is om de alliantie tussen hulpverlener en jongere bespreekbaar te maken en te meten. In dit onderzoeksrapport zal door middel van literatuuronderzoek zicht worden verkregen op welk bestaand instrument het meest passend is om de alliantie tussen de hulpverlener en de jongere in de leeftijd 12 tot 18 jaar bespreekbaar te maken en te meten. In het veldonderzoek zal er

onderzocht worden of dit instrument daadwerkelijk past en gebruiksvriendelijk is voor alle betrokkenen (zoals de jongeren, pedagogisch medewerkers, gedragswetenschapper en ouders) en de context (het leerhuis).

Leeswijzer

Het rapport begint in hoofdstuk 2 met een inhoudelijke oriëntatie waarin er aandacht wordt geschonken aan de opdrachtgevers, de onderzoeksopdracht en de begrippen die een belangrijke rol spelen in dit onderzoek. Vervolgens wordt in de probleemanalyse de onderzoeksopdracht uitgebreid gedefinieerd middels het Integratief Werkzame Factorenmodel (IWF-model) van Pijnenburg (2010b). Hierna volgt de probleemstelling, waarin de onderzoeksvraagstelling en de onderzoeksdoelstelling geformuleerd zijn. Bij methode van onderzoek, hoofdstuk 3, wordt beschreven op welke manier het onderzoek uitgevoerd is. Daarna worden in hoofdstuk 4 de vier deelvragen beantwoord middels veldonderzoek. Tot slot is er in hoofdstuk 5 een conclusie en discussie geschreven.

Inhoudelijke oriëntatie

In deze oriëntatie zullen de opdrachtgevers en de onderzoeksopdracht besproken worden. Voorgaande onderzoeken met daarbij de behaalde onderzoeksresultaten worden toegelicht, zodat bestaande kennis op het gebied van alliantie wordt meegenomen in het onderzoek.

Opdrachtgevers

Pactum

Pactum is een organisatie voor jeugd- en opvoedhulp. Pactum helpt kinderen, jongeren en hun ouders bij (complexe) opvoedings-, ontwikkelings- en gedragsproblemen. De hulpverleners van Pactum werken op plekken, zoals in de buurt, op school, in het wijkgebouw of het gezondheidscentrum, kortom waar gezinnen en jeugdigen toch al komen (Pactum, z.d.-a). Deze hulp wordt geboden in Noord- en Midden-Gelderland en een gedeelte van Overijssel (Pactum, z.d.-b). Er is sprake van samenwerking met een groot aantal samenwerkingspartners op het gebied van jeugdhulp, onderwijs, welzijn, wonen en vrije tijd (Pactum, z.d.-d). Pactum biedt verschillende vormen van hulp: het coachen van ouders en kinderen in de omgang met elkaar tot intensieve vormen van gezinsbegeleiding, aanvullende trainingen en therapieën. Wanneer thuishulp niet toereikend is, bestaat er de mogelijkheid om het kind (tijdelijk) elders te begeleiden. Een voorbeeld hiervan is het leerhuis (Pactum, z.d.-a).

De opdrachtgever van Pactum is K. Willems. Zij is als gedragswetenschapper inhoudelijk verantwoordelijk voor de begeleiding die aan de gezinnen gegeven wordt die gebruik maken van het leerhuis. Samen met de manager, die de functionele verantwoordelijkheid draagt, stuurt ze het team van pedagogisch medewerkers aan. Hierbij geeft ze werkbegeleiding, adviseert ze over interventies, verricht ze diagnostisch onderzoek en heeft ze individuele gesprekken (K. W., persoonlijke mededeling, 2 februari 2016). De opdrachtgever geeft aan dat zij het belangrijk vindt dat er gekeken wordt naar de alliantie binnen het leerhuis in Deventer, omdat dit een werkzame factor blijkt te zijn (K. W., persoonlijke mededeling, 16 februari 2016).

Tijdens de kennismaking met het team van het Leerhuis in Deventer werd duidelijk wat de wensen en eisen van de pedagogisch medewerkers zijn ten aanzien van dit onderzoek, namelijk wat belangrijk is bij het inzetten van een instrument om de alliantie bespreekbaar te maken en te meten. Een eis is dat jongeren het instrument moeten begrijpen. Het moet duidelijk zijn wat het doel van het instrument is en wat er vervolgens mee wordt gedaan. Verder moet het instrument aansluiten bij de dagelijkse werkzaamheden van de pedagogisch medewerkers.

Een andere eis is dat het netwerk, zoals de ouders, wordt betrokken. Pedagogisch medewerker R. A. (persoonlijke mededeling, 18 februari 2016) geeft in een kennismakingsgesprek met de onderzoekers aan dat ouders een belangrijke factor zijn in de alliantie met jongeren. Bij hulpverlening van de meeste jongeren zijn ouders en/of verzorgers betrokken. Of deze ouders en/of verzorgers achter de hulpverlening staan, is belangrijk voor de manier waarop de jongere tegen hulpverlening en dus ook hulpverlener aankijkt (Pont, 2005). Ook uit de visie van Pactum blijkt dat er systeemgericht en contextueel wordt gewerkt. Dit betekent dat het netwerk, waaronder ouders, als erg belangrijk wordt gezien (Pactum, z.d.-g). Tot slot gaven de pedagogisch medewerkers aan open te staan om aan de slag te gaan met het bevorderen van de alliantie.

Lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd'

Vanuit het lectoraat is de opdracht gegeven om onderzoek te verrichten naar een meetinstrument om de alliantie tussen de hulpverlener en de cliënt binnen Pactum bespreekbaar te maken en te meten. Alliantie is één van de speerpunten van het lectoraat voor belangrijke werkzame factoren in de jeugdzorg aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) in Nederland (Pijnenburg, Rothman, Rijsingen, z.d.). H. Pijnenburg is de lector, die wordt bijgestaan door een team van professionals uit de praktijk. Daarnaast hebben docenten van de faculteit Gezondheid, Gedrag en Maatschappij (GGM) bij de HAN ook een ondersteunende rol. Het lectoraat vormt samen met Lindenhout, Entréa en Pactum een samenwerkingsverband dat tot doel heeft inzicht te krijgen in de algemeen werkzame factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de jeugdzorg. Samen met de jeugdzorginstellingen ontwikkelt en verspreidt het lectoraat kennis over deze factoren en manieren om dit in de praktijk te gebruiken (HAN, 2015).

De onderzoeksoopdracht

Binnen het lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd' hebben eerdere afstudeeronderzoeken er toe geleid dat er op dit moment binnen verschillende jeugdzorg organisaties onderzocht wordt welke meetinstrumenten de alliantie bevorderen.

In 2012 is er door Lindenhout een onderzoek gedaan naar twee meetinstrumenten: de Jeugdhulp Alliantie Schaal (JAS) en de Werk Alliantie Vragenlijst (WAV) die de kwaliteit van de alliantie tussen de ouders/opvoeders en de hulpverlener meten en hoe dit kan worden verbeterd (Assies, Bremer, Groot Kormelink & Reulink, 2012). Beiden hadden voordelen en nadelen. Er is uiteindelijk voor de JAS gekozen, met aanbevelingen tot verdere ontwikkeling. In 2013 is er bij Lindenhout onderzocht welk instrument het best past om de alliantie tussen ambulant hulpverlener/mentor en de jongere bespreekbaar te maken en te monitoren (Bergh, Gomez, Reulink, Sobering & Welling,

2013). Hierbij hebben zij gekeken naar meerdere hulpvormen, zoals een leefgroep, dagbehandeling en ambulante hulpverlening. Zij hebben de JAS geïmplementeerd met een handleiding die bruikbaar is voor hulpverleners die werken met jongeren. Bij Pactum is in 2014 onderzoek gedaan naar de kwaliteit van een terugkoppelingsgesprek over de alliantie tussen de hulpverlener en de jongere in een fasehuis in Deventer. Er is hier voor het meetinstrument de JAS gekozen, omdat dit het meest geschikte instrument bleek te zijn (Verberkt, Janssen & Rongen, 2014).

De JAS-vragenlijst zou mogelijk gebruikt kunnen worden als meetinstrument voor jongeren en hun hulpverlener, maar het is daarnaast ook van belang om onderzoek te doen naar mogelijke alternatieve meetinstrumenten. Zo werd in voorgaand onderzoek bij Lindenhout duidelijk welke lijsten er al zijn om de alliantie te meten en bespreekbaar te maken en kwam naar voren welke het best aansluit bij het werken met jongeren in een residentiële setting (Bergh, et al., 2013). In de probleemanalyse wordt er dieper ingegaan op deze vragenlijsten en komt naar voren welke wordt ingezet om de alliantie bespreekbaar te maken en te meten. Daarna wordt er gekeken of het gekozen meetinstrument ook aansluit bij de praktijk, om uiteindelijk een advies te kunnen geven over de bruikbaarheid van dit meetinstrument.

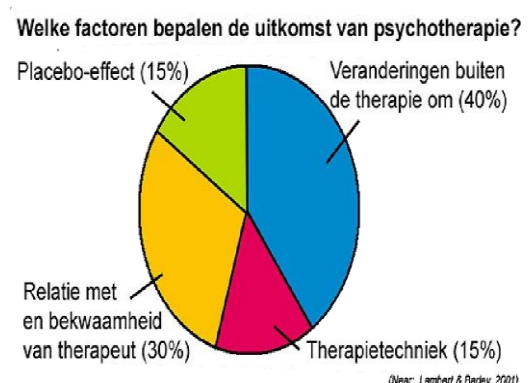
Hoofdstuk 2 Probleemanalyse

In de probleemanalyse komt een probleemomschrijving naar voren. Hier wordt duidelijk wat het probleem is, wie het probleem ervaart, waarom het een probleem is en waar het probleem zich voor doet. Hierna wordt er dieper ingegaan op belangrijke begrippen. Daarnaast wordt aan de hand van het IWF-model belangrijke literatuur benoemd over het probleem. Tot slot wordt er dieper ingezoomd op de verschillende instrumenten die er zijn en welke de beste resultaten oplevert wanneer men kijkt naar de relatie tussen hulpverlener en jongere in een residentiële setting.

Probleemomschrijving

Op dit moment heeft Pactum geen mogelijkheid om de alliantie tussen jongeren van het leerhuis en hun hulpverlener bespreekbaar te maken en te meten, wat maakt dat er geen of te weinig zicht is op de samenwerkingsrelatie. Dit terwijl de alliantie van grote invloed is op een positief resultaat van de hulpverlening (Pijnenburg, 2010a). In figuur 2.1 staat het model van Lambert & Barley (in Broeke, 2010) weergegeven in een taartdiagram. Volgens dit model is het uiteindelijke resultaat te verklaren door algemeen werkzame factoren; 30% hiervan is de alliantie.

De alliantie blijkt voor een groot deel een positief effect van de hulpverlening te kunnen voorspellen (Yperen, et al., 2010).

Figuur 2.1: Lambert werkzame factoren. Overgenomen uit A. Ten Broeke, 2010 (<http://assets.kennislink.nl/system/files/000/055/751/large/psychotherapie-factoren-the.jpg?1272015506>). Copyright 2001, Lambert & Barley

Het hulpaanbod van Pactum is voortdurend in ontwikkeling omdat Pactum ook passend antwoord wil kunnen bieden op toekomstige cliëntvragen. Er wordt regelmatig geëvalueerd en Pactum probeert te leren van cliënten en ook van elkaar (Pactum, z.d.-e). Om de effecten van de hulpverlening te kunnen meten wordt er gebruik gemaakt van vragenlijsten. Aan het begin van het hulpverleningstraject vullen zowel ouders als jongere een SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) en een EMPO (Empowerment Vragenlijst) in. De SDQ meet emotionele- en gedragsproblemen en is voor Nederland genormeerd. De EMPO meet bij ouders en jongere de competentiebeleving als persoon en de competentiebenutting. Bij ouders meet de lijst, naast de competentiebeleving als persoon, ook de competentiebeleving als opvoeder. Vragenlijsten worden aan het begin (0-meting) en aan het eind van de hulpverlening afgenomen om de resultaten vast te stellen. Naast deze lijsten wordt de doelrealisatie (scoren van doelen) gemeten en wordt er aan het eind van het hulpverleningstraject een vragenlijst afgenomen om de klanttevredenheid te meten. Er bestaan verschillende mogelijkheden voor cliënten en ouders om hun stem te laten horen, zoals de cliëntenraad en de klachtenregeling. Er is echter nog geen beleid voor het meten van alliantie tijdens de hulpverlening (Pactum, 2013).

Drie kernwaarden van Pactum zijn: het zien van mogelijkheden, het bouwen aan relaties en het nemen van verantwoordelijkheid (Pactum, z.d.-a). Pactum werkt oplossingsgericht en zoveel mogelijk in de context van het gezin. Daarbij gaat Pactum uit van de eigen kracht van de cliënten. Samen met de cliënten bepalen de hulpverleners de gewenste oplossingsrichting en de juiste aanpak. Zo wordt de betrokkenheid van de cliënten bij hun hulpverleningstraject vergroot en worden duurzame resultaten bereikt (Pactum, z.d.-g). De begeleiding bij het leerhuis is individueel. Het accent ligt op eigen doelen, vaak op het gebied van persoonlijke, sociale en emotionele ontwikkeling. In het hulpverleningsprotocol van Pactum (2013) wordt beschreven dat Pactum binnen drie weken na aanmelding van de cliënt het eerste gesprek plant. Hierna wordt binnen drie weken een hulpverleningsplan/zorgovereenkomst opgesteld. Dit wordt samen met de cliënt gedaan. In dit plan wordt onder andere beschreven welke hulpvraag de cliënt heeft, aan welke doelen de cliënt wil werken en welke zorg wordt ingezet. In een Leerhuis wordt een jongere begeleid bij zijn eigen doelen. Vaak zijn deze gericht op het ontwikkelen van meer zelfstandigheid. Er wonen negen tot elf jongeren in een Leerhuis. De hulp duurt gemiddeld één jaar. De hulp stopt als ouders de opvoeding – met hulp van anderen in hun omgeving – weer zelfstandig aan kunnen. Als de jongere na verloop van tijd weer thuis gaat wonen, biedt Pactum jongeren en ouders thuis de hulp die zij dan nog nodig hebben. Gaat de jongere zelfstandig wonen, dan biedt Pactum indien nodig tijdelijke begeleiding bij het zelfstandig gaan wonen (Pactum, z.d.-f).

Wanneer de alliantie tussen de jongere en hun hulpverlener te meten is, kan de hulpverlening waar nodig bijgestuurd of aangepast worden door de betreffende hulpverlener in samenwerking met de jongere. Dit kan bijdragen aan een betere afstemming tussen de hulpverlener en de jongere, wat ervoor kan zorgen dat er effectievere hulpverlening geboden kan worden. Daarnaast draagt het bij aan de tevredenheid van de cliënt (Pijnenburg, 2010a).

Op dit moment wordt er niet bewust bekwaam gewerkt aan de alliantie. De pedagogisch medewerkers zijn zich ervan bewust dat een goede samenwerkingsrelatie van belang is voor het slagen van de hulpverlening, maar zij doen dit ieder op hun eigen manier. Tevens weten zij niet precies wat zij kunnen inzetten. Een andere factor die het probleem versterkt, is de tijdsdruk die speelt bij de pedagogische medewerkers, waardoor het nog niet is gelukt om een instrument te ontwikkelen die alliantie bespreekbaar kan maken en meten. Toch zijn pedagogisch medewerkers (on)bewust al bezig met het creëren van een goede samenwerkingsrelatie (alliantie). Dit doen zij door oplossingsgericht te werken, waarbij er wordt aangesloten bij de wensen van de cliënt. Daarnaast staan zij open voor het onderzoek en willen zij graag meewerken.

Uit voorgaande afstudeeronderzoeken is gebleken dat alliantie een grote rol kan spelen in de effectiviteit van de hulpverlening (Assies, et al., 2012). Dit onderzoek, binnen Pactum op het leerhuis in Deventer, richt zich op het kunnen meten van de alliantie tussen de hulpverlener en de jongere middels het inzetten van een bruikbaar meetinstrument dat ook de mogelijkheid biedt om de gemeten alliantie in een dialoog bespreekbaar te maken.

Alliantie

Het begrip alliantie vormt het motief binnen dit onderzoeksrapport. Pijnenburg (2010a) laat in de omschrijving van het begrip alliantie naar voren komen dat dit een professionele werkrelatie is tussen de cliënt en de hulpverlener, waarbij sprake is van twee niveaus van alliantie. In deze werkrelatie is namelijk sprake van een emotionele band (persoonlijke alliantie) en van overeenstemming over het samenwerkingsdoel en de geschikte aanpak (taakalliantie). Pijnenburg (2010a) heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar de alliantie en dit beschreven in zijn intreedende 'Zorgen dat het werkt'. De werkrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt is een belangrijk en werkzaam onderdeel voor succesvolle hulpverlening (Yperen, Steege & Boendermaker, 2010). Er is geen sprake van samenhang tussen de lengte van het hulpverleningstraject en de kracht van de alliantie (Pijnenburg, 2010a).

Doelgroep jongeren

Het begrip jongere refereert in dit onderzoek naar individuen in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar, de adolescentiefase, die gebruik maken van de hulpverlening binnen de organisatie Pactum. Bij deze jongeren kan er sprake zijn van ontwikkelings- en gedragsproblemen, maar het kan ook zijn dat zij niet meer thuis kunnen wonen door (complexe) opvoedingsproblemen (Pactum, 2015). Een belangrijk kenmerk van de adolescentie is volgens Delfos (2007) het feit dat het leven draait om leeftijdsgenoten. Communicatie met de adolescent is van groot belang. In de fase voorafgaand aan de adolescentie passen kinderen zich veelal aan volwassenen, met name ouders, aan. Na de adolescentie hebben mensen ook de neiging om beleefd te zijn en niet oprecht hun mening te geven. Adolescenten zijn soms lastig om mee te communiceren, omdat zij heel eerlijk zijn. Wanneer de gesprekspartner niet echt communiceert of contact maakt, laat de adolescent dit vaak duidelijk weten. Om met adolescenten te communiceren is het belangrijk af te stemmen en de hersenen van de adolescent op 'aan' te zetten. Een ander belangrijk kenmerk van de adolescentie

wordt genoemd door Kohnstamm (2009). Zij vertelt dat de cognitieve ontwikkeling centraal staat in deze levensfase. De jongere ontwikkelt zich door middel van educatie, maar ook op emotioneel vlak. De adolescent komt langzaam los van de emotionele afhankelijkheid van zijn ouders. Dit proces heet individualisatie. Het is belangrijk dat jongeren in deze fase de ruimte krijgen om te oefenen met autonomie.

Ondanks het feit dat jongeren in de adolescentiefase steeds meer op eigen benen gaan staan, blijven zij verbonden met hun ouders. Volgens Ieperen-Schelhaas (2011) is de existentiële loyaliteit van kinderen naar hun ouders niet te verbreken of te veranderen. Kinderen kunnen het daarom niet verdragen als er negatief over hun ouders wordt gesproken, ook al doen zij dit zelf wel. Zelfs wanneer er geen contact is met een ouder, is er sprake van existentiële loyaliteit. Voor hulpverleners is het van belang om rekening te houden met deze sterke verbondenheid. Een negatieve houding tegenover ouders kan de samenwerking tussen hulpverlener en de jongere schaden. Een houding van de meerzijdig gerichte partijdigheid helpt de hulpverlener om de jongere erkenning te geven, maar hierbij ouders niet af te vallen.

De pedagogisch medewerker

Binnen een residentiële setting is de groepsleiding verantwoordelijk voor de begeleiding van de jongere. De toegewezen mentor is verantwoordelijk voor de coördinatie van de hulp voor deze jongere vanuit de leefgroep, verzorgt rapportages ten behoeve van het hulpverleningsplan, let op afspraken en begeleidt de jongere zoveel mogelijk in uitzonderlijke situaties. Voor de jongere, de ouders en de andere betrokkenen is de mentor op de hoogte van alle ontwikkelingen en is het eerste aanspreekpunt (Vehling & Oppelaar, 2008). De intensiviteit van het contact van de jongere met de mentor hangt af van de diensten die de mentor werkt (K. Willems, persoonlijke mededeling, 2 maart 2016). Eventuele lastige situaties, problemen of andere privacy zaken kunnen de jongeren tijdens mentorgesprekken bespreekbaar maken. Omdat deze gesprekken niet met de groep of andere pedagogisch medewerkers besproken hoeven te worden, draagt dit bij aan een intensief contact en het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Tenslotte wordt er door de mentor ook persoonlijke contact onderhouden met ouders over het welzijn van hun kind (Vehling & Oppelaar, 2008).

Elke groepsleider heeft een eigen manier van reageren en daarmee een eigen pedagogische stijl. Niet alleen roept het gedrag van jongeren in de leefgroepen bepaald gedrag van de groepsleiding op, omgekeerd reageren jongeren ook op gedrag van de groepsleiding. Voor succesvol opvoeden is het van belang dat de pedagogisch in staat is de voorkeursstijl te verlaten als dat in een bepaalde situatie nodig is. De stijl dient afgestemd te zijn op wat de jongeren nodig hebben (Boendermaker, Rooijen & Berg, 2013). Resultaten uit onderzoek hebben aangetoond dat sommige hulpverleners beter zijn in het opzetten en onderhouden van behulpzame relaties dan anderen (Hubble, Duncan, Miller & Wampold, 2010).

Het integratief werkzame factorenmodel (IWF-model) is een model dat uitgaat van een wisselwerking tussen factoren op drie niveaus, die (in)direct invloed hebben op de resultaten van de jeugdzorg (Pijnenburg, 2010b). Bij het meten van de alliantie geeft het IWF-model inzicht over met welke werkzame factoren rekening moet worden gehouden. De eerste gaat over de concrete samenwerking tussen cliënten en beroepskrachten (microniveau). De tweede gaat over de sociale en professionele instituties die een rol spelen in het dagelijks leven van cliënten (mesoniveau). Tot slot gaat de derde over de maatschappelijke kaders, normen en ontwikkelingen (macroniveau).

Microniveau

Zowel cliëntkenmerken als de kenmerken van de professional zijn van invloed op de alliantie tussen de jongere en de hulpverlener. Via cognitieve en emotionele processen beïnvloeden de persoonlijke kenmerken van de cliënt en de professional hun interactie (Pijnenburg, 2010b). Kenmerken van de cliënt kunnen zijn; hechtingsstijl, vermogen om relaties aan te gaan, motivatie, contactuele vaardigheden, intelligentie, openheid en bereidheid. Kenmerken van de professional kunnen zijn; flexibel, betrouwbaar, stimulerend en vriendelijk. Daarnaast speelt ook hun expertise en vakkennis een rol. Cliënten en professionals hebben dus beiden invloed op het hulpverleningsproces en op de uitkomst daarvan. Een voorwaarde voor het ontwikkelen van alliantie tussen cliënten in dialoog met beroepskracht(en) is dat zij hun eigen veranderingstheorie ontwikkelen (Pijnenburg, 2010b). Uit onderzoek van M. de Winter naar de hulpverlening aan zwerfjongeren blijkt dat jongeren graag samen willen werken aan hun problemen en vooral ontevreden zijn als zij moeten doen wat de hulpverlener zegt. Volgens de onderzoekers is het van wezenlijk belang om een relatie te baseren op dialoog (Winter & Noom, 2001). Hoe jongeren en hulpverleners de alliantie en hierbij de dialoog ervaren, kan een voorspellende factor zijn bij het meten en bespreekbaar maken van de alliantie. Cliënten zijn een effectieve krachtbron voor verandering. Pijnenburg (2010b) stelt daarentegen dat kenmerken van hulpverleners een sterkere voorspeller van de uitkomst van de hulpverlening zijn dan kenmerken van de cliënt. Hierbij hangt samen of de hulpverlener goed kan reageren op verslechtingen of breuken in de alliantie door de cliënt te bevragen (Pijnenburg, 2010b).

Het herstel van breuken in de werkalliantie leidt tot corrigerende emotionele ervaringen en het doorbreken van niet-functionele patronen in de communicatiestijl van de cliënt. "Dit herstel lijkt gunstig voor de beleefde kwaliteit van de therapie en voor het resultaat van de behandeling" (Buckers & Willgeroth, 2015, p. 326). Het is van essentieel belang om de breuken in de werkalliantie waar te nemen en deze tijdig te kunnen repareren. Het blijkt echter vaak lastig te zijn voor de hulpverlener om een goede inschatting te maken van het cliëntoordeel over de werkalliantie. Het oordeel van de cliënt blijkt slechts gedeeltelijk overeen te komen met het oordeel van de hulpverlener, waarbij cliënten in het algemeen een gunstiger oordeel geven" (Buckers & Willgeroth, 2015). De hulpverlener baseert het oordeel aangaande een goede alliantie op een theoretisch ideaal. Er ontstaat een verschil in de inschatting van de alliantie doordat de cliënt de alliantie baseert op de eigen ervaring met eerdere relaties en met andere professionals in de

gezondheidszorg. Een andere verklaring is dat het kan zijn dat cliënten hun feitelijke oordeel maskeren. Wanneer cliënten bang zijn, een gebrek aan richting ervaren, verward zijn of zich niet begrepen voelen, laten ze dat vaak niet aan hun hulpverlener weten (Buckers & Willgeroth, 2015). Een verklaring die van invloed is op de uitkomst, is het perspectief van waaruit de alliantie beoordeeld wordt. Hierbij gaat het om de vraag of de hulpverlener gevraagd wordt de eigen beleving van de alliantie weer te geven of een inschatting te geven van het cliëntperspectief op de alliantie. Het is van belang om hulpverleners gevoelig te maken voor mogelijke gemaskeerde onvrede over de alliantie om tijdig relevante verschillen in beleving van de werkaliantie te herkennen. Verschillende onderzoeken leveren aangrijpingspunten op voor het versterken van die opmerkzaamheid. Uit onderzoek naar emoties blijkt dat mensen bij emotionele reacties onwillekeurig signalen uitzenden, ook als zij proberen die te verbergen. Ekman (2003) beschrijft in dat kader het belang van goede observatie van non-verbale signalen voor het herkennen van (gemaskeerde) emoties. Deze signalen kunnen worden opgemerkt in houding, motoriek, intonatie, spreektempo, manier van kijken en gezichtsexpressie (Buckers & Willgeroth, 2015). Het is van belang om het perspectief van de cliënt in te schatten en om tijdig relatiebreuken te herkennen. Het hoeft geen slecht teken te zijn dat er een verschil is in de eigen beleving van de alliantie door de cliënt enerzijds en de hulpverlener anderzijds, zolang de hulpverlener zich bewust is van dit verschil (Hafkenscheid, 2014) en dit regelmatig peilt bij de cliënt (Pijnenburg, 2010b). Bij het meten van de alliantie is het daarom belangrijk om te onderzoeken hoe de hulpverlener reageert op de interactie en of hij open staat voor feedback. Het inzetten van een meetinstrument dat inzicht geeft in de alliantie zoals de cliënt en de hulpverlener deze zien en het terugkoppelen van deze alliantie naar elkaar, kan ervoor zorgen dat er meer overeenkomst ontstaat binnen een samenwerkingsrelatie tussen cliënt en hulpverlener. Daarnaast is het vroeg meten van de alliantie de beste voorspeller van de uiteindelijke uitkomst. Het helpt moeilijkheden in de behandeling eerder op te sporen en op te lossen (Fitzpatrick, Iwakabe, Stalikas, 2005).

Mesoniveau

In de leefomgeving van cliënten zijn vaak belangrijke, wat Lambert (2004) noemt, buiten therapeutische steunbronnen te vinden (Pijnenburg, 2010b). Het is van belang dat beroepskrachten rekening houden met deze steunbronnen, omdat deze van waarde kunnen zijn voor het hulpverleningsproces. Hierbij is de uitdaging het vormen van meervoudige allianties: met jeugdigen en ouders/opvoeders en bij contextuele hulpverlening ook met andere betrokkenen. Het versterken van het sociale netwerk komt terug in het hulpverleningstraject van Pactum. In de eerste zes weken van een traject wordt het netwerk in kaart gebracht door het maken van een genogram en/of sociogram en/of ecogram met een jongere. Ouders worden betrokken bij het vaststellen van de doelen. Wanneer de doelen worden uitgewerkt in werkpunten wordt er gekeken wie van het netwerk van een jongere, deze jongere het beste kan ondersteunen bij het behalen van dit werkpunt. Hierbij wordt een jongere bevraagd op wat zijn informele netwerk kan betekenen en heeft het de voorkeur dat personen uit het netwerk zo veel mogelijk gemobiliseerd

worden om een jongere te helpen zijn of haar doelen te behalen (K. Willems, persoonlijke mededeling, 2 maart 2016).

Naast mesofactoren op cliëntniveau komen in het IWF- model ook de factoren op beleidsniveau naar voren, zoals de monitoring en feedback van de hulpverlening. Voortgangsfeedback blijkt de resultaten te versterken (Pijnenburg, 2010b). Pijnenburg (2010b) stelt dat wanneer er ook feedback wordt gegeven over de alliantie tussen hulpverlener en cliënt en over steunbronnen in de omgeving van de cliënten, het aantal cliënten verdubbelt met een klinisch relevant, positief resultaat. Tevens daalt bij feedback de duur van de behandeltrajecten en kan feedback helpen om de behandeling te plannen en te doseren. Bij Pactum wordt er feedback gevraagd aan cliënten middels de exit-vragenlijst. De exit-vragenlijst meet het resultaat van het proces bij beëindiging van de hulpverlening. Ook bevat deze lijst een aantal vragen die te maken hebben met de alliantie tussen cliënt en hulpverlener. Deze aspecten van alliantie worden echter pas na afloop van het hulpverleningstraject op hun resultaat gemeten. Er is dan geen tijd en ruimte meer om deze alliantie te kunnen verbeteren (Pactum, 2013). De alliantie tussen de hulpverlener en de jongere wordt dus nog niet gemeten, gedurende het hulpverleningsproces, terwijl dit wel een bijdrage kan leveren aan het optimaliseren van dit proces.

Het is van belang dat een organisatie zich goed presenteert, zodat cliënten en betrokkenen een positief beeld krijgen van de organisatie (Pijnenburg, 2010b). Verschillende mensen en instanties houden toezicht op het werk van Pactum. Hierdoor is veilige en goede hulp gewaarborgd. De toezichthouders geven advies over zaken die anders kunnen en ondersteunen Pactum in zijn ontwikkeling. Pactum is HKZ-gecertificeerd. Het kwaliteitskeurmerk helpt om de hulpverlening en werkprocessen te borgen en waar nodig verder te verbeteren. De Inspectie Jeugdzorg houdt onafhankelijk toezicht op de kwaliteit van de jeugdzorg in Nederland (Pactum, z.d.-c).

Ten aanzien van de professionalisering en het kwaliteitsbeleid van jeugdzorginstellingen mogen cliënten van hun beroepskrachten verwachten dat zij hun vakkennis up-to-date houden.

Instellingen die hun kwaliteitsbeleid en deskundigheidsbevordering goed op orde hebben, kunnen zich ontwikkelen tot lerende organisaties. Het wordt een werkzame factor wanneer dit beleid aansluit bij de beroepshouding van professionals (Pijnenburg, 2010b). Pactum geeft aan dat zij de onderzoekende houding van medewerkers stimuleren, omdat dit een belangrijke versterkende factor is (Pactum, z.d.-g). Pactum doet continu onderzoek naar de kwaliteit en de effecten van de hulpverlening. Bij de werkwijze zijn doelrealisatie en effectmeting integrale onderdelen. Goed luisteren naar de jongeren en ouders die zij helpen vindt Pactum belangrijk. Hierdoor zijn zij in staat om het hulpaanbod steeds verder te verbeteren (Pactum, z.d.-e). Dit onderzoek sluit hierbij aan, omdat de jongeren centraal staan in de hulpverlening, door middel van het bespreekbaar maken en meten van de alliantie.

Macroniveau

De visie en het beleid van de rijksoverheid hebben invloed op de uitvoering van de jeugdzorg. Vanwege de transitie in de jeugdzorg vinden er veel veranderingen plaats, zo ook bij Pactum. Vanaf 1 januari 2015 is de Jeugdwet ingegaan, als vervanging van onder andere de Wet op de jeugdzorg. Doordat het huidige jeugdzorgstelsel te versnipperd is, wordt de gehele jeugdzorg overgeheveld naar gemeenten, meldt het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) (2012). De hoofdgedachte achter deze decentralisatie is dat de gemeenten een regierol kunnen vervullen waar het jeugdhulp betreft en dat dit de kwaliteit van de jeugdhulp door maatwerk zal verbeteren. De verwachting van de wetgever is dat de gemeenten door intensivering van de preventie en ambulante jeugdhulp, complexere (en duurdere) hulp kunnen voorkomen (Pactum, 2015). De (geïndiceerde) jeugdzorg is nu een van de verantwoordelijkheden van de gemeente. Dit houdt in dat de gemeente de indicatie voor jeugdhulp verleent aan een cliënt (NJI, 2014). Doordat de gemeenten gaan bepalen aan welke organisaties zij geld beschikbaar stellen, is het van belang dat Pactum betrouwbare cijfers kan aanleveren over de resultaten van de hulpverlening (Pactum, 2015). De nieuwe Jeugdwet kent 5 uitgangspunten, waaronder preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden van jeugdigen. Alliantie kan een meerwaarde zijn om dit te bereiken. Daarnaast speelt alliantie een rol als er wordt gekeken naar een ander uitgangspunt, zoals eerder de juiste hulp op maat te bieden om jeugdigen en gezinnen zo snel mogelijk, zo dichtbij mogelijk en zo effectief mogelijk hulp te bieden met aandacht voor de (kosten)effectiviteit van de geboden hulp (Movisie, 2015). Door de alliantie in de hulpverlening bespreekbaar te kunnen maken en te kunnen meten, kan de aanpak in het hulpverleningstraject waar nodig bijgestuurd worden. Hierdoor zullen er uiteindelijk minder cliënten uitvallen en wordt er een positief resultaat nagestreefd (Pijnenburg, 2010b).

De alliantie-vragenlijsten

Uit het voorgaande onderzoek bij Lindenhout (2013) kwam naar voren welke alliantievragenlijsten er zijn. Er is onderzocht wat de voor- en nadelen van deze lijsten zijn. In de schematische weergave (figuur 2.2) staan de verschillende lijsten. De hanteerbaarheid van de instrumenten wordt hierbij belicht door onder andere de tijdsinvestering, het taalgebruik en de gerichte doelgroep van het meetinstrument (Bergh, et al., 2013). Daarnaast zijn er in dit onderzoek nog aanvullingen gedaan van twee lijsten die de alliantie meten (figuur 2.3) staan

In diverse onderzoeken is er gezocht naar vragenlijsten die de therapeutische alliantie meten. “Om het verschil in oordeel tussen therapeut en patiënt te kunnen bepalen, was een voorwaarde dat er een therapeutversie en een patiëntversie was, met overeenkomstige vragen” (Buckers & Willgeroth, 2015, p. 331).

Instrument	Voordelen	Nadelen
Therapeutische Tevredenheids-schaal (TSS)	▪ Zowel gevoelens als cognities komen aan bod. ▪ Gericht op de hulpverlener, specifiek gericht op het aandeel van de hulpverlener. ▪ Korte tijdsinvestering voor het invullen van de vragenlijst.	▪ Gericht op de hulpverlener. ▪ Er is een aparte vragenlijst voor de jongere in een geheel andere vorm. Deze vorm is passend bij de TSS.
Beoordelingslijst Therapiegesprek (SEQ)	▪ De beoordelingslijst is gericht op het behandelcontact én op de gemoedstoestand. ▪ Er is één meetlijst voor zowel de cliënt als de hulpverlener.	▪ Onduidelijke uitleg behorende bij de vragenlijst. ▪ Moeilijke begrippen voor de doelgroep 'jongere' (grillig, onbewogen, oppervlakkig). Deze vragenlijst mogen de onderzoekers niet aanpassen (stap 6). ▪ Waarschijnlijk wordt er in Nederland met de verkorte SEQ gewerkt. In hoeverre is deze betrouwbaar, omdat niet alle dimensies vanuit de Amerikaanse versie worden teruggevonden? ▪ Uit onderzoek is niet duidelijk gebleken voor welke doelgroep dit instrument specifiek bruikbaar is.
Beoordelings-schaal Beïnvloedings-boodschappen (IMI-C)		▪ Deze beoordelingsschaal richt zich vooral op de gevoelens en belicht de doelen onvoldoende. ▪ Open vragen, een factor die door jongeren als lastig wordt ervaren. ▪ De beantwoording van open vragen kost vaak veel tijd. ▪ Veel lastige begrippen, vraagt enkele aanpassingen aan de vragenlijst die niet mogelijk zijn (stap 6). ▪ Uit onderzoek is niet duidelijk gebleken voor welke doelgroep dit instrument specifiek bruikbaar is.
Interpersoonlijke Raster (IG)	▪ Er ontstaat zich op de interactiepatronen tussen de hulpverlener en de cliënt. ▪ Korte tijdsinvestering.	▪ Aanvulling op de IMI-C waardoor hij niet volledig is. ▪ Ingewikkeld en onduidelijk rastersysteem. ▪ Uit onderzoek is niet duidelijk gebleken voor welke doelgroep dit instrument specifiek bruikbaar is. ▪ Veel lastige begrippen, vraagt enkele aanpassingen aan de vragenlijst die niet mogelijk zijn. ▪ Deze beoordelingsschaal richt zich vooral op de gevoelens en belicht de doelen onvoldoende. ▪ Open vragen, een factor die door jongeren als lastig wordt ervaren. ▪ Uit onderzoek is niet duidelijk gebleken voor welke doelgroep dit instrument specifiek bruikbaar is.
Werkblad Beïnvloedings-boodschappen		▪ Veel lastige begrippen, vraagt enkele aanpassingen aan de vragenlijst die niet mogelijk zijn. ▪ Deze beoordelingsschaal richt zich vooral op de gevoelens en belicht de doelen onvoldoende. ▪ Open vragen, een factor die door jongeren als lastig wordt ervaren. ▪ Uit onderzoek is niet duidelijk gebleken voor welke doelgroep dit instrument specifiek bruikbaar is.
Session Rating Scale (SRS)	▪ Gebruiksvriendelijk. ▪ Beperkte belasting, kort tijdsbestek, weinig vragen. ▪ Betrouwbaarheid en validiteit blijkt groot door effectmeting. ▪ Gericht op de werkgrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt. ▪ Specifieke doelgroep, gericht op de jongere. ▪ Er is een gebruikershandleiding beschikbaar (stap 7)	▪ Nauwelijks onderscheid tussen diverse items. In elk item worden dubbele, meervoudige vragen gesteld. Dit kan onduidelijkheid geven voor de jongere en de hulpverlener. Het is van belang dat er uitsluitend na het invullen een gesprek plaatsvindt.

Therapeutische Contact Vragenlijst (TCV T-C)	▪ De TCV scoort de therapie op 4 aspecten: de waardering van de therapierelatie, het type gedrag, het verloop van de therapie en de sympathiegevoelens die therapeut en cliënt voor elkaar hebben. ▪ Gericht op de werkrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt. ▪ De TCV neemt een relatief korte tijdsinvestering in beslag.	▪ Slechts de helft van de gestelde vragen in de Cliënt versie komt overeen met de vragen voor de Therapeut versie. ▪ Veel lastige begrippen (zoals 'kwetsbaar, afwerend, sympathiek'), vraagt enkele aanpassingen aan de vragenlijst die niet mogelijk zijn. ▪ In de praktijk blijken de vier genoemde aspecten niet allen even sterk: 'het type gedrag' blijkt onder de maat en daarmee een zwakke sub schaal te zijn. ▪ Uit onderzoek is niet duidelijk gebleken voor welke doelgroep dit instrument specifiek bruikbaar is.
Helping Alliance Questionnaire (HAQ)	▪ De vragenlijst is gericht op zowel het steun gevende element als het gevoel over de hulpverlening.	▪ Lastige begrippen (zoals 'gesteld, vruchteloze, wantrouw'), dit vraagt aanpassingen aan de vragenlijst die niet mogelijk zijn. ▪ De vragenlijst is alleen gericht op de cliënt en niet in.
Working Alliance Inventory (WAI)	▪ Overzichtelijke lay-out. ▪ Korte tijdsinvestering, 5-10 minuten. ▪ Duidelijke en complete inleiding. ▪ De vragen gaan daadwerkelijk over de alliantie en alle aspecten van de alliantie worden behandeld. ▪ Er is een gebruikershandleiding beschikbaar. ▪ Er is een versie voor de cliënt en voor de hulpverlener ▪ De WAV-12 bestaat uit twaalf items	▪ Er is weinig ruimte om vragen eventueel toe te lichten. ▪ Enkele onduidelijke zinnen, moeilijk taalgebruik.
Scale to Assess the Therapeutic Relationship in community mental health care (STAR)	▪ Positieve samenwerking: gedeeld begrip van doelen en ervaringen van wederzijdse openheid en vertrouwen. ▪ Positieve input en stimulans van de hulpverlener: empowerment, ondersteuning en begrip.	▪ Twee aparte vragenlijsten: STAR- Clinicus en STAR- Patiënt.
Jeugdhulp Alliantie Schaal (JAS)	▪ Korte vragenlijst met makkelijk aankruissysteem. ▪ Overzichtelijke lay-out (1 pagina met vragen). ▪ Korte tijdsinvestering, 5-10 minuten. ▪ Duidelijke en complete inleiding. ▪ Er is een gebruikershandleiding beschikbaar (stap 7). ▪ Zowel gericht op het doel van de hulpverlening als op de samenwerkingsrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt. ▪ Alle werkzame factoren van alliantie worden in deze vragenlijst belicht. ▪ Er staat in de handleiding een beschrijving over het te houden terugkoppelingsgesprek.	▪ De vragenlijst voor de cliënt is nog niet toegespitst op de jongere.

Figuur 2.2: Schematische weergaven voor- en nadelen alliantievragenlijsten. Overgenomen uit 'Past de JAS' van Bergh, et al., 2013 (<http://han.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:13637/DS2>)

Aanpassingen JAS

Naar aanleiding van een onderzoek 'Past de JAS?' zijn aanpassingen gedaan om de JAS aan te laten sluiten bij jongeren op een residentiële setting, door middel van een enquête aan de jongeren en de mentoren. De bestaande JAS-vragenlijst is aangepast en goedgekeurd door de opdrachtgever van Lindenhout. Bij het aanpassen van de JAS-vragenlijst is er rekening gehouden met de verschillende leeftijdsfasen. De doelgroep jongeren waarvoor de JAS-vragenlijst is bedoeld is breed. De JAS-vragenlijst moet kunnen aansluiten bij alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Belangrijke onderdelen zoals: woordkeuze, zinsopbouw en vraagformuleringen zijn aangepast en getest onder 20 jongeren in verschillende leeftijdscategorieën (Bergh, et al., 2013).

Aanvullingen Meetinstrumenten	Voordelen	Nadelen
B-Toets (Erve, Poiesz & Veerman, 2007)	▪ Er wordt onderscheid gemaakt tussen ouders en jongeren. ▪ De cliënt kan aangeven hoe hij de bejegening in een hulpverleningsproces ervaren heeft. ▪ De B-toets biedt een gestructureerd systeem van monitoren, zowel op het niveau van de individuele hulpverlener als op het niveau van het team en de organisatie.	▪ De drie componenten van alliantie komen niet naar voren, het gaat alleen om de bejegening.
TASC (Pactum, 2016)	▪ Er is een versie voor de cliënt en voor de hulpverlener. ▪ Korte vragenlijst met makkelijk aankruissysteem. ▪ Korte tijdsinvestering, ongeveer 5 minuten.	▪ Gaat minder uitgebreid op de alliantie in en er wordt uiteindelijk minder duidelijk over de alliantie (doel, taak, klik). ▪ Er is niet duidelijk hoe hier vervolgens een gesprek over kan worden gevoerd.

Figuur 2.3: Schematische weergaven voor- en nadelen alliantievragenlijsten (aanvullingen).

Keuze instrument

Er zijn verschillende meetinstrumenten beschikbaar met ieder hun voor- en nadelen. Doordat de JAS-vragenlijst in verschillende onderzoeken naar voren komt als een geschikte vragenlijst, lijkt dit een goede lijst om verder te onderzoeken binnen Pactum op het leerhuis in Deventer. Daarnaast zijn in voorgaand onderzoek aanpassingen gedaan, zodat de JAS aansluit bij de doelgroep jongeren. De mentoren gaven bij dat onderzoek aan het werken met de JAS-vragenlijst prettig te vinden, doordat je als hulpverlener gewezen wordt op blinde vlekken. Door middel van de JAS-vragenlijst kunnen zowel de hulpverleners als de jongeren elkaar feedback geven. De mentoren gaven aan dat het feedback geven ook zonder de JAS-vragenlijst kan, maar dat de JAS-vragenlijst juist helpt om die aspecten te belichten die van belang zijn voor de samenwerkingsrelatie. Tevens benoemen deze mentoren dat zij, doordat zij een grote contactfrequentie met de jongeren hebben, de JAS binnen twee maanden zouden willen uitvoeren. In dit onderzoek is een handleiding ontwikkeld die ingezet kan worden (Bergh, et al., 2013). Om de alliantie binnen de jeugdzorg tussen hulpverleners en hun cliënt zo goed mogelijk te kunnen meten en bespreekbaar te maken, is het van belang om binnen verschillende organisaties de JAS te implementeren en ervoor te zorgen dat deze passend is binnen, in dit geval, het leerhuis in Deventer (HAN, 2015).

Conclusie

Pactum wil kwalitatieve en effectieve hulpverlening bieden aan zijn cliënten. Uit onderzoek (Pijnenburg, 2010c) is gebleken dat alliantie een belangrijke werkzame factor is. Pedagogisch medewerkers van het leerhuis geven aan dat er verschillende factoren zijn die invloed hebben op de alliantie tussen hulpverlener en cliënt. Uit het IWF-model blijkt dat er op drie verschillende niveaus factoren een rol spelen ten aanzien van de alliantie. De belangrijkste factoren zijn cliëntkenmerken, hulpverlenerskenmerken, verschil in beleving, rol van ouders en het bespreekbaar maken en meten van de werkrelatie. Ook is het van belang dat hulpverleners zich bewust zijn van het feit dat jongeren hun werkelijke oordeel soms maskeren. In dialoog kan de alliantie gedurende de hulpverlening besproken worden, waardoor de hulpverlening afgestemd wordt op de jongere en dit bijdraagt aan een positief resultaat van de hulpverlening. Pactum heeft

op dit moment geen instrument om de alliantie bespreekbaar te maken en te meten. In voorgaand onderzoek (Bergh, et al., 2013) zijn verschillende meetinstrumenten vergeleken. De JAS bleek volgens onderzoekers het meest geschikte meetinstrument. In voorgaand onderzoek is de JAS aangepast zodat deze vragenlijst beter aansluit bij jongeren in een residentiële setting (Bergh, et al., 2013). Onderzocht moet worden of dit meetinstrument ook bruikbaar is voor de jongeren en pedagogisch medewerkers op het leerhuis in Deventer. Tevens wordt er vanuit het Lectoraat Werkzame factoren het belang van het door ontwikkelen van de JAS aangemoedigd.

Probleemstelling

Pactum heeft onvoldoende zicht op de factoren die een rol spelen bij het bespreekbaar maken en meten van alliantie tussen de hulpverlener en de jongere (vanaf 12 tot 18 jaar), doordat zij binnen het leerhuis in Deventer geen gebruik maken van een meetinstrument.

Doelstelling

Zicht krijgen op de factoren die van invloed zijn op de bruikbaarheid van de JAS ten aanzien van de alliantie tussen hulpverlener en jongere, binnen Pactum op het leerhuis in Deventer, zodat de alliantie tussen hulpverlener en jongere wordt bevorderd en de effectiviteit van de hulpverlening binnen Pactum geoptimaliseerd kan worden.

Vraagstelling

Welke factoren hebben volgens betrokkenen invloed op de bruikbaarheid van de JAS binnen het leerhuis in Deventer, zodat de alliantie tussen hulpverlener en jongere wordt bevorderd en de effectiviteit van de hulpverlening binnen Pactum geoptimaliseerd kan worden?

Deelvragen

1. Op welke manier heeft de alliantie, volgens de pedagogisch medewerkers en jongeren, op dit moment een plaats binnen de begeleiding?
2. Met welke factoren moet volgens betrokkenen rekening worden gehouden om de JAS aan te laten sluiten bij de doelgroep jongeren?
3. Met welke factoren moet volgens het team leerhuis rekening worden gehouden om de JAS aan te laten sluiten bij de pedagogische medewerkers?
4. Op welke manier vinden betrokkenen dat de alliantie tussen ouders en de mentor van hun kind moet worden vormgegeven?

Begripsbepaling

Factoren

In de onderzoeksvraag en doelstelling staan welke factoren volgens betrokkenen van invloed zijn op de bruikbaarheid van de JAS, binnen het leerhuis in Deventer. Met factoren worden onder andere de hulpverlenerskenmerken en de cliëntkenmerken bedoeld. Deze factoren zijn van invloed op de alliantie tussen de jongere en hulpverlener volgens Pijnenburg (2010b) en staan in hoofdstuk 2 onder het kopje 'IWF-model' uitgewerkt, bij microniveau. Naast dat er op microniveau

verschillende factoren van belang zijn op de bruikbaarheid van de JAS, zijn er ook factoren op mesoniveau, zoals in hoeverre er met ouders een alliantie wordt gesmeed. Dit wordt in deelvraag 4 beantwoord.

Betrokkenen

De directe betrokkenen zijn de pedagogisch medewerkers en de jongeren van het leerhuis in Deventer. Het gaat immers om de alliantie tussen een hulpverlener en een jongere. In hoofdstuk 2 (p. 12 en 13) wordt er informatie gegeven over de pedagogisch medewerkers en jongeren. De indirecte betrokkenen zijn de ouders, teamleider en gedragswetenschapper.

De gedragswetenschapper levert door middel van intervisie een bijdrage aan de begeleiding van de pedagogisch medewerkers. De teamleider stuurt de pedagogisch medewerkers aan, dus ook haar mening is van belang. Kortom, onder betrokkenen wordt verstaan: de pedagogisch medewerkers, de jongeren, de gedragswetenschapper en de teamleider. Daarnaast wordt er in deelvraag 3 'het team leerhuis' vermeld. Onder het team leerhuis worden alle betrokkenen verstaan, behalve de jongeren en de ouders. Pactum vindt dat ouders betrokken moeten worden bij de hulpverlening (Pactum, z.d.-g). De pedagogisch medewerkers gaan ook een alliantie aan met de ouders. Om deze reden vinden de onderzoekers het belangrijk om de ouders mee te nemen in het onderzoek.

JAS

De alliantievragenlijst (JAS) is een meetinstrument om de werkrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt in kaart te brengen. De vragenlijst wordt vanaf het derde tot vijfde contact ingevuld door de cliënt en hulpverlener. Doordat alle aspecten van de alliantie behandeld worden, geeft deze vragenlijst een compleet beeld van zowel de positieve aspecten van de werkrelatie als de eventuele aandachtspunten. Na het invullen van de alliantievragenlijsten wordt er in gesprek gegaan met de gedragswetenschapper. De gedragswetenschapper kan eventuele adviezen geven over de terugkoppeling van de uitkomsten van de vragenlijsten. Naar aanleiding van de uitkomsten van de vragenlijsten kunnen er eventuele doelen worden opgesteld met betrekking tot de werkrelatie. Deze doelen kunnen tijdens de midden evaluatie (tweede afname) worden geëvalueerd (Bergh, et al., 2013).

Bruikbaarheid

In dit onderzoek wordt er gezocht naar een bruikbaar meetinstrument om de alliantie tussen de hulpverlener en de jongere op het leerhuis te meten en en bespreekbaar te maken. Stokking (2015, p. 243) zegt over bruikbaarheid: "Onder bruikbaarheid kunnen eisen worden samengevat die te maken hebben met de uitvoerbaarheid van de meting en de adequaatheid van het onderzoeksdoel". In dit geval het meten van de alliantie tussen hulpverlener en jongere. Een bruikbaar meetinstrument moet voldoen aan eisen op gebied van effectiviteit, efficiëntie en tevredenheid. Dit houdt in dat het meetinstrument de verschillende aspecten binnen de alliantie in kaart brengt en de hulpverlener en de jongere uitnodigt om over deze samenwerkingsrelatie in gesprek te gaan.

Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek

De onderzoeksbenadering

De onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve data. Er wordt onderzocht wat de meningen, wensen en behoeften van de hulpverleners en cliënten zijn over de bruikbaarheid van de JAS, op het leerhuis in Deventer. Door middel van een interview wordt antwoord verkregen op 'hoe- en waarom' vragen. De schriftelijke vragenlijst is vooral geschikt voor het verkrijgen van antwoorden op 'wat' vragen. Het onderzoek heeft zich niet alleen gericht op de vraag of de JAS bruikbaar is, maar ook hoe deze kan worden ingezet, waardoor fundamentele informatie werd verzameld (Migchelbrink, 2009). Zo was het van belang om te onderzoeken in welke vorm de alliantie het beste in kaart kan worden gebracht.

Meetinstrumenten

Enquête

Er is gekozen voor een anonieme enquête voor de jongeren en de ouders, om de kans op sociaal wenselijke antwoorden te verkleinen (Donk & Lanen, 2012). In de enquêtes worden jongeren (bijlage VIII) en ouders (bijlage VII) gevraagd hun mening te geven over de manier waarop er op dit moment gewerkt wordt aan de samenwerking en wat hieraan verbeterd zou kunnen worden. De vragen uit de enquêtes zijn opgesteld met behulp van literatuur uit de probleemanalyse. Beide enquêtes beginnen met een duidelijke inleiding waarin onderzoekers zichzelf en de onderzoeksvraag introduceren. Ook wordt in de inleiding duidelijk uitgelegd wat er van de respondenten wordt verwacht en wat er met deze informatie wordt gedaan. Naast deze aspecten, is het belangrijk dat de vragen in de enquête voor de respondenten begrijpelijk zijn (Stokking, 2015). De onderzoekers hebben bijvoorbeeld het begrip alliantie niet in de enquêtes gezet, omdat dit vaktaal is. Het begrip is daarom vervangen door de samenwerkingsrelatie. Het begrip samenwerkingsrelatie omvat niet precies hetzelfde als alliantie. Alliantie omvat namelijk de relatie, de overeenstemming van het doel waaraan gewerkt wordt en de manier waarop aan dit doel wordt gewerkt. Door alliantie te operationaliseren en deze toe te voegen aan het begrip samenwerkingsrelatie, kon er in de enquêtes naar de betekenis van alliantie worden gevraagd. De enquêtes bevatten gesloten vragen die zijn geoperationaliseerd met behulp van de literatuur uit de probleemanalyse, omdat het, vooral voor jongeren, lastig is om open vragen te beantwoorden (Delfos, 2007). Daarnaast zijn er een aantal open vragen waarin de respondent ruimte heeft om zijn eigen mening te verwoorden. Door de enquêtes niet te lang te maken wordt er rekening gehouden met de spanningsboog van de respondenten (Delfos, 2007). Beide enquêtes zijn van tevoren getest door onderzoekers, een aantal medestudenten, docenten en door de opdrachtgever, om de validiteit te vergroten (Donk & Lanen, 2012). De onderzoekers zijn op het leerhuis langs gegaan om zelf de enquête te introduceren bij de jongeren. Het belang van het onderzoek is toegelicht. Er is op toegezien dat de jongeren de enquête zelfstandig invullen, zonder beïnvloed te worden door anderen. Tevens hebben de onderzoekers de jongeren na het invullen van de enquête bedankt voor hun tijd en bijdrage.

Semigestructureerde interviews

Er is gekozen voor semigestructureerde individuele interviews met de pedagogisch medewerkers (bijlage V), gedragswetenschapper en teamleider (bijlage VI), zodat zij de ruimte krijgen om hun mening te geven (Donk & Lanen, 2012). Door individuele interviews te houden worden respondenten niet beïnvloed door de mening van andere respondenten. Er wordt gevraagd naar de mening over de huidige situatie en de gewenste situatie. Daarnaast wordt er gevraagd naar de mening over verschillende aspecten van de JAS, zoals het moment van invullen, de vorm en de begeleiding. Er zijn veel verschillende antwoorden mogelijk, omdat ieder zijn eigen blikveld heeft. De mening van de pedagogisch medewerkers is van groot belang omdat zij dagelijks werken aan een alliantie met de jongeren. Zij kunnen veel informatie geven over de dagelijkse praktijk. Deze informatie is belangrijk voor het onderzoeksresultaat en het product dat ontwikkeld wordt, omdat zij hiermee gaan werken. Tevens worden de gedragswetenschapper en teamleider geïnterviewd, vanwege hun indirecte betrokkenheid bij de alliantie tussen pedagogisch medewerkers en jongeren.

Naast dat de onderzoekers een enquête afnemen bij jongeren, worden als aanvulling hierop twee jongeren geïnterviewd (bijlage IV). Met de reden om dieper in te kunnen gaan op de wensen, meningen en behoeften van de jongeren en door te kunnen vragen op de resultaten van de enquête. Daarnaast wordt de JAS aan de jongeren voorgelegd, zodat zij hier hun mening over kunnen geven. Dit is belangrijk voor het onderzoeksresultaat, omdat het belangrijk is dat de JAS aansluit bij de jongeren. In overleg met de opdrachtgever is besloten om naast de enquêtes waarvoor alle jongeren benaderd zijn, ook twee jongeren te interviewen, om extra verdieping te kunnen geven aan de resultaten. Zo wordt er naast kwantitatieve data, ook kwalitatieve data verzameld vanuit jongeren.

De interviewgide met daarin de topics voor de interviews met medewerkers en jongeren is opgesteld met behulp van literatuur uit de probleemanalyse. De onderzoekers hebben ervoor gezorgd dat de begrippen alliantie en bruikbaarheid zijn geoperationaliseerd, zodat de interviews bruikbare informatie en resultaten opleveren (Donk & Lanen, 2012).

Participanten

Populatie

In overleg met de opdrachtgever, hebben de onderzoekers besloten om alle vijf pedagogisch medewerkers, een stagiair pedagogisch medewerker, een teamleider, een gedragswetenschapper, alle negen cliënten en acht ouders te benaderen. Er is besloten om één ouder niet te benaderen, wegens privéomstandigheden van deze ouder.

Het onderzoek gaat over de samenwerkingsrelatie tussen een pedagogische medewerker en een jongere. Dit maakt dat deze participanten een grote rol hebben in het onderzoek. Er is gekozen om ook de stagiair pedagogisch medewerker te interviewen, omdat hij een frisse blik heeft en daarom andere inzichten kan hebben dan medewerkers die al langer in dienst zijn. Daarnaast spelen de gedragswetenschapper en de teamleider een rol in het onderzoek. De gedragswetenschapper is inhoudelijk verantwoordelijk voor de begeleiding aan de gezinnen die gebruik maken van het

leerhuis. Daarnaast heeft zij een rol bij de intervisie van de pedagogisch medewerkers, waarbij ook de alliantie met de jongeren kan worden besproken. Samen met de teamleider, die de functionele verantwoordelijkheid draagt, stuurt ze het team van pedagogisch medewerkers aan. Hierdoor is het van belang om de mening van de gedragswetenschapper en teamleider mee te nemen in het onderzoek over het meten en bespreekbaar maken van de alliantie. Vanwege de existentiële loyaliteit van de cliënt is het belangrijk om ook ouders te betrekken bij het onderzoek (Ieperen-Schelhaas, 2011). Het is belangrijk om draagvlak te creëren en de ouders de tijd te geven om de enquête in te vullen (minimaal twee weken), om de respons te verhogen (Donk Lanen, 2012). Bij het kopje betrouwbaarheid en validiteit wordt dieper ingegaan op het creëren van draagvlak bij de betrokkenen.

Respons

Van de zes pedagogisch medewerkers, hebben de onderzoekers er vijf geïnterviewd. Eén pedagogisch medewerker is wegens privéomstandigheden langere tijd niet meer werkzaam op het leerhuis. Verder is de teamleider, de gedragswetenschapper en twee jongeren geïnterviewd. Van de negen jongeren hebben acht jongeren de enquête ingevuld. Daarnaast is er een enquête naar ouders verstuurd en hier hebben van de acht ouders, één de enquête ingevuld.

Procedure van onderzoek

De medewerkers van het leerhuis zijn per mail op de hoogte gehouden van de voortgang van het onderzoek. De onderzoekers hebben samen met de pedagogisch medewerkers geïnventariseerd welke cliënten er openstaan voor het meewerken aan een interview. Daarnaast is er nagegaan bij de pedagogisch medewerkers hoeveel ouders kunnen worden benaderd voor enquêtes, via de mail. In deze mail werd duidelijk waar het onderzoek over gaat en wat de rol van ouders bij dit onderzoek is. Hierbij is de nadruk gelegd op het feit dat de onderzoekers de medewerking erg waarderen en dat de mening van ouders een belangrijke bijdrage levert aan het onderzoek. De enquêtes van en interviews met alle cliënten, ouders en medewerkers van het leerhuis zijn anoniem verwerkt in het onderzoeksrapport. Er is benadrukt dat er geen namen worden verwerkt in het onderzoeksrapport. Bij de (online) enquête werd er niet gevraagd naar achtergrondkenmerken, omdat deze de anonimiteit verkleinen, bij een kleine onderzoekspopulatie (Donk & Lanen, 2012).

De onderzoekers zijn gestart met het houden van interviews met de medewerkers. Voorafgaand aan de interviews, hebben de onderzoekers aan de medewerkers de JAS gemaïld, met de vraag of zij de JAS door wilden lezen. De onderzoekers hadden namelijk ook vragen over de JAS, waardoor het van belang was dat de medewerkers wisten wat er precies in de JAS staat. Daarnaast is de JAS ook meegenomen tijdens het houden van de interviews, zodat de medewerkers de JAS nogmaals konden inzien. Er is voor gezorgd dat er niet te veel interviews op één dag plaatsvinden. Hierdoor kregen de onderzoekers de ruimte om na te gaan wat de interviews hebben opgeleverd en wat eventueel bij een volgend interview nog zou moeten worden gevraagd. De enquêtes zijn zo snel mogelijk verstuurd, zodat de participanten de tijd en ruimte kregen om deze in te vullen. In de tussentijd zijn de interviews gecodeerd en geanalyseerd. Hierna

zijn de onderzoekers aan de slag gegaan met het analyseren van de enquêtes van de jongeren. De enquêtes van de ouders waren toen nog niet binnen, waardoor de onderzoekers deze hebben uitgesteld, tot het aantal ingevulde enquêtes betrouwbare conclusies zouden opleveren. Er is een mail met de link naar de enquête verstuurd naar ouders door de pedagogisch medewerkers. Zij hebben de mail opgesteld samen met de onderzoekers en doorgestuurd naar ouders, met daarbij het verzoek om aan de enquête deel te nemen. Hiervoor hadden ouders drie weken de tijd. Na een aantal dagen had één ouder de enquête ingevuld. Buiten deze ouder is de enquête niet ingevuld door andere ouders. Pedagogisch medewerkers hebben tweemaal een herinnering gestuurd namens onderzoekers en ook hebben zij telefonisch contact gehad met ouders en ouders hierbij nogmaals verzocht deel te nemen aan de enquête. Dit heeft helaas niet het gewenste resultaat opgeleverd. In overleg met de opdrachtgever en de pedagogisch medewerkers is besloten niet meer herinneringen te versturen naar ouders, omdat de verwachting is dat dit niet de gewenste respons zal opleveren.

Analyse

De transcripten zijn gedoceerd door middel het programma ATLAS.ti. De eerste stap bij coderen, die ook wel 'open coderen' wordt genoemd, is dat er codes worden toegekend aan tekstfragmenten om aan te geven waar het over gaat. Elk fragment kan meerdere codes krijgen, zodat per thema of trefwoord kan worden geanalyseerd (Kwakernaak & Meesters, 2016a). Door per transcript codes langs fragmenten te zetten, is er op systematische wijze gedoceerd. Er zijn codes gemaakt aan de hand van de belangrijkste onderwerpen die in interviews naar voren komen en belangrijke thema's uit de probleemanalyse (bijlage II). Tevens zijn er codes bij gekomen tijdens het lezen van de transcripten. Er is door de onderzoekers gekeken naar bepaalde thema's, door combinaties van bepaalde codes in te voeren (Kwakernaak & Meesters, 2016b). Elk fragment met de daarbij behorende codes en thema's zijn geanalyseerd om antwoord te kunnen geven op de deelvragen en daarmee op de vraagstelling van het onderzoek. Naast de geanalyseerde interviews zijn ook de enquêtes geanalyseerd. Door middel van een online enquête (Studenten&Onderzoek, z.d.), konden de onderzoekers de grafieken en tabellen uit de online enquête halen. Op deze wijze werd inzichtelijk hoeveel jongeren voor een bepaalde antwoordoptie hadden gekozen. Daarnaast hebben de onderzoekers de open vragen geanalyseerd, door de antwoorden letterlijk uit te schrijven in een tabel (bijlage IX) met de daarbij behorende respondent. Aan de hand hiervan is er gekeken naar overeenkomsten en verschillen in antwoorden.

Betrouwbaarheid en validiteit

Volgens Donk & Lanen (2012) is de wijze waarop data worden verzameld van invloed op de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten. Bij betrouwbaarheid gaat het om de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid in de wijze waarop de onderzoeksmethoden worden ingezet (Migchelbrink, 2010). Daarnaast is het van belang om valide onderzoek te doen, dus dat de verzamelde gegevens, de resultaten, de onderzochte werkelijkheid weerspiegelen (Migchelbrink, 2010).

Er zijn richtlijnen die ervoor zorgen dat er oog is voor een hoge validiteit en betrouwbaarheid. Het is volgens Donk & Lanen (2012) bijvoorbeeld belangrijk om de validiteit te vergroten en de betrouwbaarheid van de data te controleren door triangulatie toe te passen. Door verschillende (in)directe betrokkenen te interviewen, wordt data verzameld uit verschillende bronnen, ook wel 'brontriangulatie' genoemd. "Ieder heeft verschillende belangen en vooronderstellingen waardoor het perspectief verschilt" (p. 53). Er is met alle partijen overlegd, zodat verschillende perspectieven worden meegenomen. Dit zorgt voor 'democratische validiteit'. Doordat de respons redelijk hoog was bij het team (87,5%) en de jongeren (88,9%), heeft dit ervoor gezorgd dat er een goede weerspiegeling is ontstaan van de meningen van het team en de jongeren en deze data als betrouwbaar kan worden gezien. Daarentegen is de respons van ouders slechts 12,5%. Hierdoor is er geen goede weerspiegeling ontstaan van de mening van de ouders. De onderzoekers zullen deze enquête dan ook niet meenemen in de conclusie, omdat één ouder niet representatief is voor alle ouders (Donk & Lanen, 2012).

In het onderzoek is 'methodische triangulatie' toegepast, door op verschillende manieren data te verzamelen, namelijk door middel van literatuuronderzoek, enquêtes en interviews. Dit zorgt ervoor dat de onderzoeksresultaten krachtiger worden (Donk & Lanen, 2012). Er is per deelvraag gekeken wat er zou moeten worden gevraagd om de deelvraag te kunnen beantwoorden. Aan de hand van de deelvragen is er een topiclijst gemaakt. Door het maken van topics en deze voor te leggen in de interviews en de enquêtes is er antwoord gegeven op de deelvragen en wordt de validiteit van de onderzoeksresultaten vergroot. De transcripten van de interviews hebben de onderzoekers samen gecodeerd. Deze keuze is gemaakt, omdat de onderzoekers bepaalde tekstfragmenten ieder op hun eigen manier kunnen interpreteren. De onderzoekers hebben er voor gekozen om onderdelen van het onderzoek samen uit te werken, om met elkaar van gedachten te kunnen wisselen over de voortgang van het onderzoek. De betrouwbaarheid van het onderzoek wordt hierdoor verhoogd, omdat bij een goede samenwerking er een grote input is aan uiteenlopende ideeën vaardigheden en kennis door de verschillende achtergronden en ervaringen van de onderzoekers (Info.nu, 2014-2016).

Naast de diverse perspectieven van betrokkenen uit de praktijk, worden ook perspectieven van collega-onderzoekers, docenten en de opdrachtgever meegenomen. Zo wordt het onderzoek, door middel van 'dialogische validiteit', op systematische wijze kritisch gevolgd. Op meerdere momenten in het onderzoek is om feedback gevraagd op onder andere het plan van aanpak, de enquêtes, de interviews en de analyses hiervan. Ook is het van belang om te communiceren met de betrokkenen in de praktijk. Dit heeft gezorgd voor draagvlak. Draagvlak is de mate waarin partijen een initiatief ondersteunen, erbij betrokken zijn en zo bijdragen aan de macht en middelen die nodig zijn om initiatief te realiseren (Kok, Molleman, Saan, Ploeg, 2005). De onderzoekers hebben draagvlak gecreëerd, door teamvergaderingen bij te wonen, door medewerkers op de hoogte te houden van de voortgang van het onderzoek, door langs te gaan om de jongeren uit te nodigen om deel te nemen aan de enquête en door hen persoonlijk te bedanken met iets lekkers. Tevens is er draagvlak bewerkstelligd, door de medewerkers onderdeel te maken van het onderzoek. Zij hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het onderzoek, door zich voor te

bereiden op de interviews en door mee te denken over de benaderingswijze van de jongeren en ouders. Daarnaast hebben zij ouders, namens de onderzoekers, uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête. Zij hadden hierdoor een actieve rol. De onderzoekers realiseren zich dat er onvoldoende draagvlak is gecreëerd bij ouders. Dit is zichtbaar in de lage respons van ouders. De onderzoekers hebben zich samen met de pedagogisch medewerkers ingezet om de respons te verhogen. Er is tweemaal een mail gestuurd ter herinnering en er is telefonisch contact opgenomen met ouders. Dit heeft helaas niet het gewenste resultaat opgeleverd.

De onderzoekers hebben zich verdiept in de organisatie, door zich in te lezen in beleidsstukken, de visie en de werkwijze en dit mee te nemen in het onderzoek. Er is gebruik gemaakt van vakliteratuur, wat de onderzoekers helpt om de begrippen die van belang zijn bij het onderzoek, goed te kunnen beschrijven. Tot slot hebben de onderzoekers ervoor gezorgd dat het onderzoeksproces zo helder mogelijk is beschreven, bijvoorbeeld door het weergeven van een tijdspad (bijlage I) en het beschrijven van dilemma's en keuzes, wat zorgt voor transparantie (Donk & Lanen, 2012).

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het veldonderzoek per deelvraag gepresenteerd. De resultaten zijn verkregen door middel van interviews met de pedagogisch medewerkers, de gedragswetenschapper, de teamleider en de jongeren. Daarnaast zijn de resultaten verkregen door middel van het analyseren van de enquêtes die onder jongeren en ouders zijn afgenomen. De respondenten worden in hij-vorm benoemd om hetgeen dat gezegd is anoniem weer te geven. Wanneer data afkomstig is van pedagogisch medewerkers, de teamleider en/of de gedragswetenschapper wordt de term respondent gebruikt. Om het verschil aan te geven, wordt bij data die afkomstig is van jongeren de term jongeren gebruikt. De percentages van de kwantitatieve data worden afgerond op hele percentages, tenzij het gaat om halve procenten. Het is mogelijk dat het totaal net boven of net onder de 100% uitkomt.

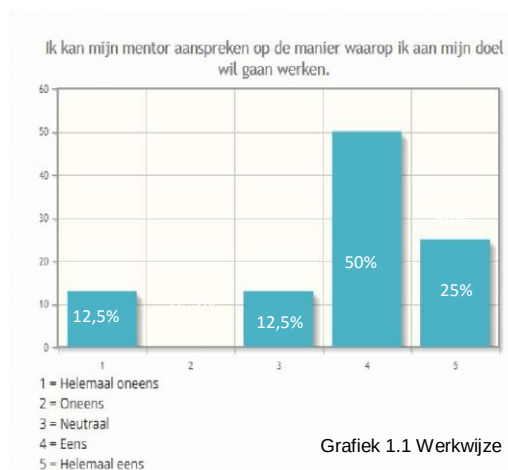
Bij deelvraag 1 worden de thema's huidige situatie en alliantie weergegeven, verkregen uit de interviews met medewerkers, jongeren en de enquête van jongeren. Onder het thema alliantie vallen de codes: relatie, doel en werkwijze. Bij deelvraag 2 worden de thema's cliëntkenmerken, bespreekbaar maken, invloed jongeren en hulpmiddel besproken, verkregen uit de interviews met medewerkers, jongeren en de enquête van jongeren. Onder het thema bespreekbaar maken van de samenwerking valt ook de code, het meten van de samenwerking. Daarnaast valt onder het thema hulpmiddel, de twee codes: moment en vorm hulpmiddel. Bij deelvraag 3 worden de thema's hulpverlenerskenmerken, begeleiding, hulpmiddel en bespreekbaar maken, verkregen uit de interviews met medewerkers, jongeren en de enquête van jongeren gepresenteerd. Bij deelvraag 4 wordt het thema ouderbetrokkenheid verkregen uit de interviews met medewerkers en de resultaten van de enquête van ouders weergegeven.

Deelvraag 1: Op welke manier heeft de alliantie, volgens de pedagogisch medewerkers en jongeren, op dit moment een plaats binnen de begeleiding?

Uit de interviews blijkt dat er op dit moment bewust wordt nagedacht over hoe je zorgvuldig omgaat met jongeren. Het verschilt per jongere hoe de relatie met de mentor er uit ziet. Na een paar weken kan de mentor inschatten hoe een jongere is. Hier sluit de mentor op aan. De mentor maakt contact door te zijn waar de jongeren ook zijn en door één-op-één momenten te creëren, ook buiten de groepssetting. “Een goede relatie is een basisvoorwaarde om überhaupt te kunnen leren en aan je doelen te gaan werken. En tegelijkertijd zet je hem ook in, in het werken aan die doelen”. Enkele teamleden geven aan dat soms wordt vergeten hoe belangrijk en niet vanzelfsprekend het hebben van een goede werkrelatie is. Een respondent gaf aan dat hij de jongere opvoedkundig aanspreekt, op punten waar dat nodig is. Daarnaast gaat hij een soort van vriendschapsrelatie, bindingsrelatie aan met de jongeren. Echter kan het zijn dat een jongere beter met een collega kan opschieten. In dat geval regelt de mentor de praktische zaken en kunnen vertrouwelijke gesprekken met een collega worden gevoerd. Het is belangrijk dat er sprake is van wederzijds vertrouwen en dat de pedagogisch medewerker transparant werkt, door te zeggen wat hij doet en te doen wat hij zegt.

Er wordt in het plan zoveel mogelijk bij een jongere aangesloten, zodat de doelen eigen worden.

Vervolgens wordt er vaak door de pedagogisch medewerkers bedacht hoe er aan het doel gewerkt wordt. Hierin wordt rekening gehouden met de nieuwe richtlijnen jeugdzorg. In grafiek 1.1 hiernaast is zichtbaar dat in de enquête 25% van de jongeren aangeeft het helemaal eens te zijn en 50% eens te zijn met de stelling: Ik kan mijn mentor aanspreken op de manier waarop ik aan mijn doel wil gaan werken.

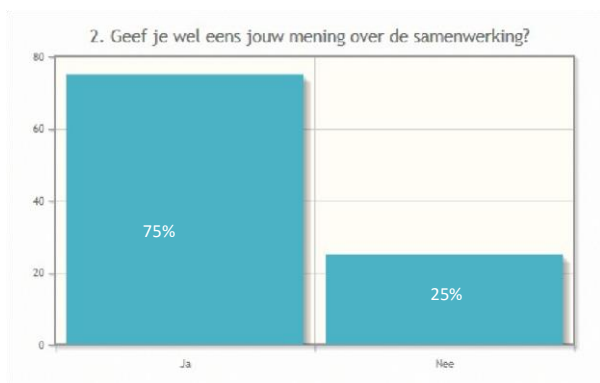
12,5% is neutraal hierover en 12,5% is het hier helemaal mee oneens.

Eén keer in het half jaar is er een evaluatiemoment, met ouders, jongere, mentor, trajectbegeleider en vaak de gedragswetenschapper. Hier worden doelen gescoord, om te kijken waaraan het laatste halfjaar is gewerkt en hoe het gaat. Tevens is het fasesysteem een mooi hulpmiddel om te zien waar de jongere staat in zijn doelen.

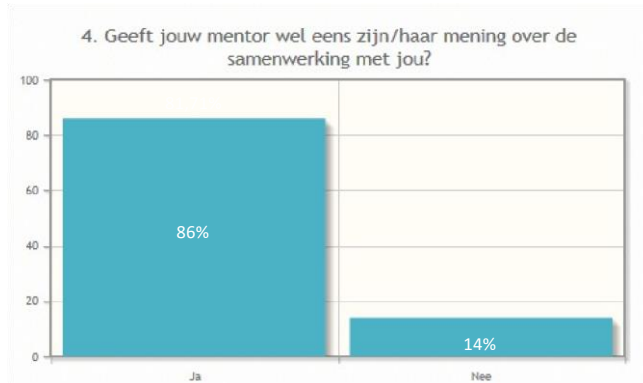
Er wordt gewerkt met het sociaal competentiemodel, waarbij de jongeren in een soort groepsbijeenkomst gevraagd wordt, wat zij van de hulpverlening vinden en wat zij graag anders zouden zien. Daarnaast hebben jongeren volgens enkele respondenten de ruimte om eerlijk hun mening te geven over de begeleiding, maar zij weten niet of de jongeren deze ruimte altijd zullen nemen of durven nemen. Er is een jongerenraad en een jongerenvergadering op de groep. Een respondent geeft aan: “De jongeren maken er niet altijd even goed gebruik van. En dat vind ik heel erg jammer”. Wanneer iets een jongere persoonlijk aangaat, kan hij dit met de mentor overleggen. De jongeren mogen feedback geven aan de pedagogisch medewerkers. Sommige pedagogisch

medewerkers vragen hier ook naar. De respondenten geven aan dat er niet expliciet over de werkrelatie gesproken wordt. Het is dan ook gissen naar wat de mening van de jongere precies is.

In de enquête komt naar voren dat 75% van de jongere wel eens zijn mening geeft over de samenwerking met zijn mentor en 25% dit niet doet, zoals te zien is in grafiek 1.2. Eén van de respondenten die zijn mening over de samenwerking wel eens geeft, benoemt als reden dat de mentor dan ook weet waar hij aan toe is. In grafiek 1.3 is te zien dat op de vraag of de mentor wel eens zijn/haar mening geeft over de samenwerking, 86% antwoordt met ja en 14% antwoordt met nee. Eén respondent heeft deze vraag niet beantwoord.

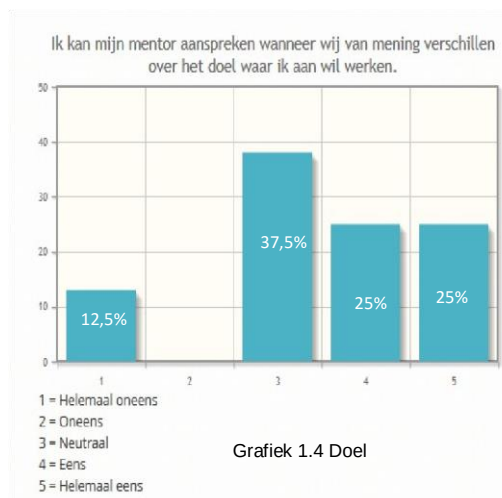

Grafiek 1.2 Mening samenwerking jongere

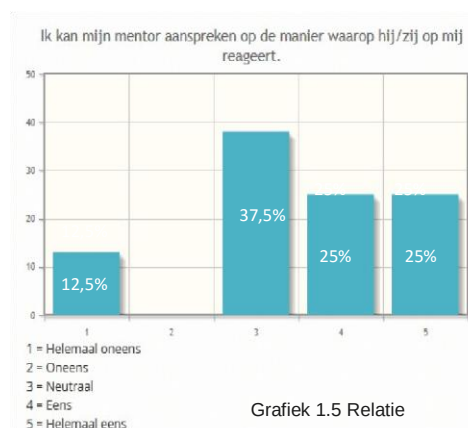
Grafiek 1.3 Mening samenwerking mentor

Eén van de geïnterviewde jongeren zegt over de band met zijn mentor: “Ik zie mijn mentor meer als vriend, dan een mentor”. Hij vindt dat hij serieus wordt genomen als hij met zijn mentor over doelen praat. In de grafiek 1.4 wordt weergegeven dat er in de enquête wordt geantwoord dat 25% van de jongeren het helemaal eens is en 25% het eens is met de stelling: Ik kan mijn mentor aanspreken wanneer wij van mening verschillen over het doel waar ik aan wil werken. Daarnaast antwoordt 37,5% neutraal en 12,5% het helemaal oneens te zijn met deze stelling.

Grafiek 1.4 Doel

Verder in grafiek 1.5 naar voren dat 25% het helemaal eens is en 25% het eens is met de stelling: Ik kan mijn mentor aanspreken op de manier waarop hij/zij op mij reageert. 37,5% antwoordt neutraal en 12,5% is het helemaal oneens met deze stelling. In het interview vertelt een jongere dat zijn mentor hem goed ondersteunt in veel dingen. Hij kan bij hem terecht met vragen en de mentor kan zijn antwoord dan goed uitleggen. Tot slot zegt een jongere: “Ik heb wel een mentor nodig die bij mij past”.

Grafiek 1.5 Relatie

Deelvraag 2: Met welke factoren moet volgens de betrokkenen rekening gehouden worden om de JAS aan te laten sluiten bij de doelgroep jongeren?

Cliëntkenmerken

Er zitten jongeren met verschillende intelligentieniveaus op het leerhuis. Daarbij is er sprake van gedragsproblematiek, verschillende diagnoses, waaronder dubbel diagnoses en meestal ook multi-problem problematiek. Elke jongere heeft een andere benaderingswijze nodig. Bij deze jongeren is over het algemeen het vertrouwen in volwassenen weg. Met name bij jongeren met een hechtingsstoornis kost het veel moeite om een band op te bouwen.

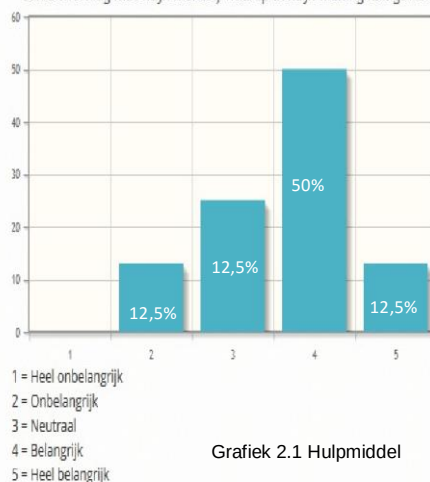
De jongeren krijgen de ruimte om hun mening te geven, maar zullen dit volgens respondenten niet altijd durven en doen. Daarnaast zijn sommige jongeren gevoelig voor hiërarchie, wat maakt dat zij niet altijd eerlijk tegen de mentor zullen zijn. Een respondent zegt hierover: "Soms vinden jongeren het ook heel moeilijk om tegen een volwassene te zeggen, van goh, ik vind dit ergens van, of ik vind dat ergens van. En dan is dit wel een mooi hulpmiddel". Wanneer er iets is voorgevallen op de groep, kunnen er roddels ontstaan die meeloopgedrag veroorzaken bij de jongeren. Niet alleen meeloopgedrag, maar ook een voorval tussen de jongere en de mentor zelf, kan invloed hebben op wat de jongere invult in de JAS.

Hulpmiddel

Bij het invullen van de JAS geeft de jongere aan hoe hij het effectiefst benaderd kan worden. Dit maakt het bespreken van de alliantie makkelijker, omdat de jongere letterlijk kan aangeven wat hij wel of niet fijn vindt. In grafiek 2.1 wordt weergegeven dat 12,5% van de jongeren het heel belangrijk vinden en 50% het belangrijk vindt om een hulpmiddel te hebben om hun mening te kunnen geven. 25% antwoordt neutraal en 12,5% antwoordt onbelangrijk.

Eén van de jongeren geeft aan dat hij door middel van de JAS zou kunnen aangeven hoe hij het best kan worden benaderd door zijn mentor, zodat de mentor en de jongere elkaar beter kunnen begrijpen. Door aan een positieve alliantie te werken, kan er maatwerk worden geleverd, echt worden ondersteund en met de jongere worden meegelopen. Volgens een andere respondent kunnen jongeren beter geformuleerd feedback geven door middel van de JAS, omdat ze weten waar ze op kunnen letten tijdens de samenwerking. Door dit hulpmiddel wordt er aan jongeren de mogelijkheid gegeven om hun mening te geven en voor zichzelf op te komen. Het hulpmiddel kan ook leerpunten van de jongere inzichtelijk maken, wanneer hij bijvoorbeeld onrealistische verwachtingen van de mentor heeft. Voor jongeren is de JAS een statische vorm, waar ze waarschijnlijk niet enthousiast van worden, maar het kan wel werken. Een groot deel van de respondenten geeft aan dat een zichtbaar hulpmiddel, het prettigst en concreetst is. Een groter lettertype zou hieraan bijdragen.

Een hulpmiddel, bijvoorbeeld concrete onderwerpen die gaan over de samenwerking met mijn mentor, waarop ik mijn mening kan geven.

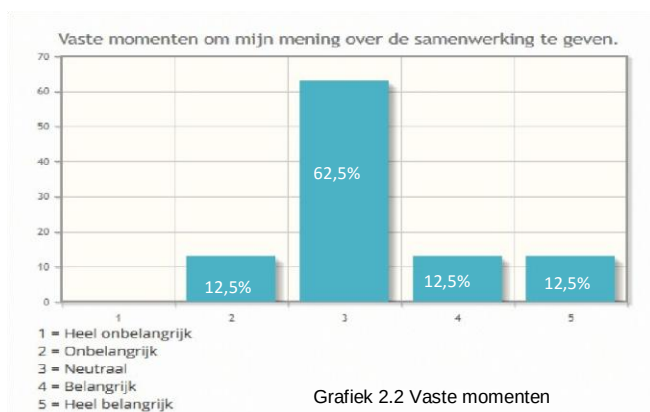

Grafiek 2.1 Hulpmiddel

Respondenten spreken over andere mogelijke vormen, waaronder een spel met kaartjes of de JAS op een tablet. Eén respondent geeft aan dat een tablet kan helpen om een intuïtieve reactie van jongeren te krijgen, in plaats van een papier waar lang over het antwoord getwijfeld kan worden. Daarnaast wordt er aangegeven dat het bij een spelachtige vorm moeilijker kan zijn om de alliantie exact boven water te krijgen, omdat het dan wat globaler en algemener wordt. Een respondent zegt: “Je kunt wel één of ander spelmodel zien te verzinnen, maar het is ook een zakelijk iets”. Ook geven ze aan dat stellingen goed zijn, omdat de jongere op deze manier makkelijk kan aankruisen wat hij vindt. Sommige respondenten geven aan dat twintig stellingen een goed aantal is, maar dat er wel moet worden gekeken naar het aansluiten van de taal bij de jongeren en dat de stellingen te veel om uitleg vragen. Daarnaast geven anderen aan twintig stellingen te veel te vinden. Vooral voor jongeren die tegen een licht verstandelijke beperking aanzitten, kan de JAS veel stof zijn. De JAS sluit niet echt goed aan bij het ontwikkelingsgebied en de belevingswereld van de jongeren. Ook is het, doordat er vijf antwoord opties zijn, bij een drie nog gissen wat een jongere echt vindt. Wel geeft deze respondent aan dat hier op door kan worden gevraagd bij het bespreekbaar maken van de JAS.

Tijdens een interview met twee jongeren vertellen ook zij dat de taal van de JAS niet aansluit bij jongeren en dat het voor sommigen te veel om uitleg vraagt. Wel geven beiden aan dat de JAS goede vragen stelt, waar elke jongere op het leerhuis mee te maken krijgt. Verder geeft de jongere aan dat het handig zou zijn om opmerkingen toe te kunnen voegen bij de stellingen van de JAS.

Over het moment waarop de JAS zou moeten worden aangeboden zijn de meningen verdeeld. Respondenten zijn het erover eens dat de JAS niet te vaak moet worden ingezet, bijvoorbeeld heeft elke week invullen geen zin. Een aantal respondenten geven aan de JAS minstens twee of drie keer in de route in te willen vullen met de jongere. Eén respondent benoemt daarbij dat de JAS in de eerste zes weken ingevuld kan worden. Anderen zouden dit later doen, omdat de eerste weken erg druk zijn voor de jongere. Een andere respondent benoemt met de jongere te willen overleggen. Het moment van invullen kan de resultaten beïnvloeden. Dit kan volgens een respondent verholpen worden door iemand anders, zoals de schaduwmentor, de JAS te laten aanbieden. Anderzijds is het mogelijk dat de resultaten het dichtst bij de kern komen, als de jongere de JAS bijvoorbeeld boos invult.

Gebaseerd op de enquête van jongeren, wordt duidelijk dat in de grafiek 2.2 hiernaast blijkt dat 12,5% van de jongeren het hebben van vaste momenten om hun mening over de samenwerking te geven, heel belangrijk vindt, 12,5% vindt dit belangrijk, 62,5% vindt dit neutraal en nog eens 12,5% vindt dit onbelangrijk.

Bespreekbaar maken

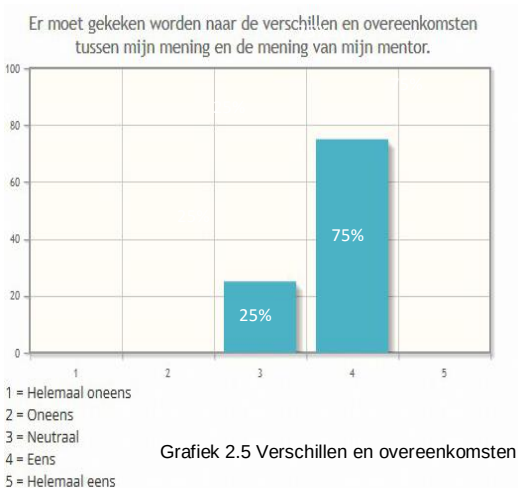
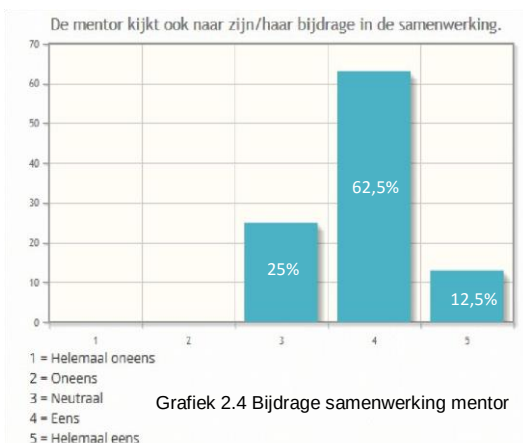
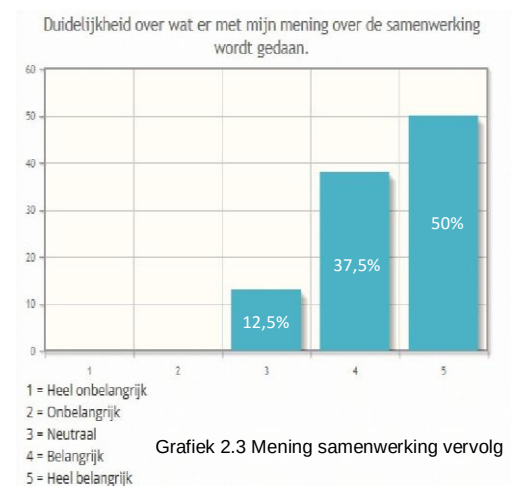
Bij het bespreekbaar maken van de alliantie vraagt de pedagogisch medewerker aan de jongere wat hij kan veranderen om dichterbij de jongere te komen staan. Hij vraagt de jongere aan de hand van de JAS feedback op zijn handelen en dat is volgens de respondenten heel goed. Het is belangrijk om als pedagogisch medewerker fouten te erkennen wanneer het niet gaat zoals gepland. Wanneer de pedagogisch medewerker voelt of ervaart dat iets knelt in de werkrelatie, doordat hij dit bijvoorbeeld merkt aan het gedrag van de jongere, dan moet hij dat bespreekbaar maken. Het is dan belangrijk dat de pedagogisch medewerker zich bewust is van deze signalen.

Vervolgens worden in het gesprek zaken uitgevraagd op een manier waar een jongere zich veilig bij voelt, zonder het gesprek te sturen. Het is van belang dat de jongere eerlijk zijn mening kan geven. Om transparant te werken, is het cruciaal om te bespreken wat er met de lijst wordt gedaan en wie deze kan inzien. In grafiek 2.3 wordt weergegeven dat in de enquête 50% van de jongeren aangeeft dat zij het heel belangrijk vinden om te weten wat er met hun mening over de samenwerking wordt gedaan, 37,5% vindt dit belangrijk en 12,5% is neutraal hierover. Bij het bespreekbaar maken is het belangrijk om als pedagogisch medewerker bewust te zijn van het feit dat jongeren mogelijk minder regie ervaren dan jij denkt. Jongeren hebben weinig invloed op wie hun mentor is, maar toch vinden respondenten het belangrijk om jongeren in een belangrijke positie te zetten.

Uit grafiek 2.4 blijkt dat 12,5% van de jongeren het helemaal eens is en 62,5% het eens is met de stelling:

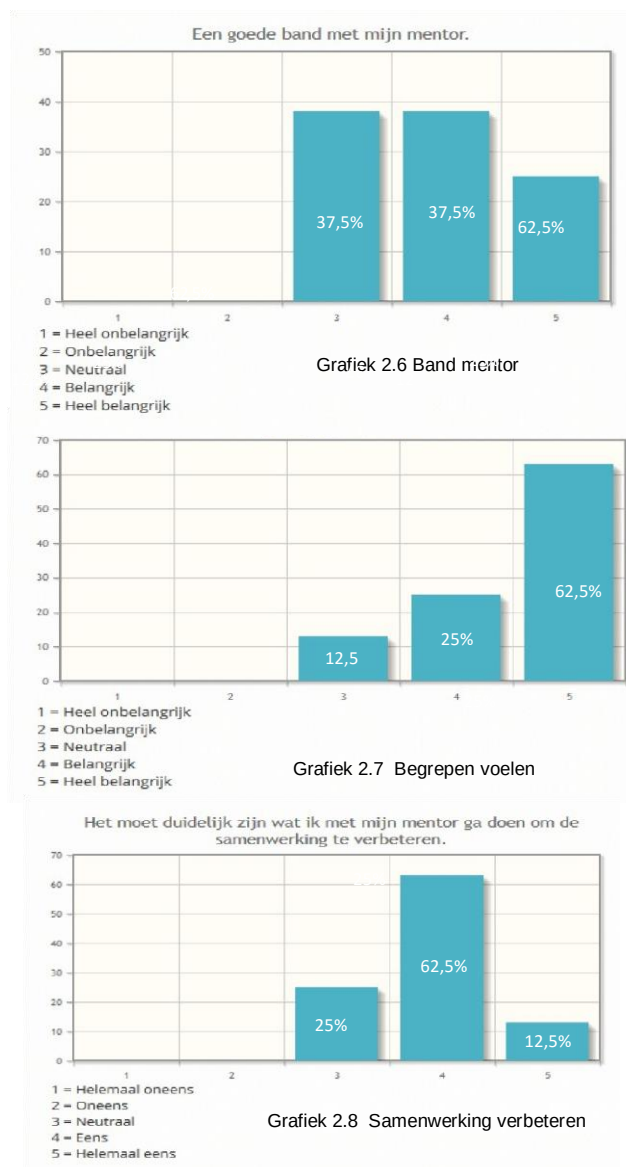
De mentor kijkt ook naar zijn/haar bijdrage in de samenwerking. 25% antwoordt neutraal.

Ondanks dat er een grens is aan gedrag en aan wat wel en niet mag, doet de mening van de jongeren ertoe, geven respondenten aan. In sommige gevallen kan het lastig zijn om overeenstemming te krijgen, maar de feedback van jongeren is wel een signaal dat je mee kunt nemen in Het herstel van breuken in de werkalliantie leidt tot corrigerende emotionele ervaringen en het doorbreken van niet-functionele patronen in de communicatiestijl van de cliënt het proces, volgens een respondent. In grafiek 2.5 wordt weergegeven dat 75% van de jongeren in de enquête aangeeft het eens te zijn met de stelling: Er moet gekeken worden naar de verschillen en overeenkomsten tussen mijn mening en de mening van mijn mentor. 25% antwoordt neutraal.

Invloed jongeren

Een geïnterviewde jongere benoemt dat sommige jongeren makkelijk hun mening geven aan een volwassene, maar dat anderen dit moeilijker kunnen vinden. Eén jongere meldt: “Als het niet goed gaat, dan kan ik dat gewoon vertellen”. Een andere jongere twijfelt of jongeren het instrument eerlijk zullen invullen als er iets is voorgevallen, positief of negatief. Tevens zullen jongeren volgens hem niet altijd serieus antwoorden, omdat er moeilijke jongeren op het leerhuis wonen die volgens hem alleen aandacht willen. De jongeren geven beiden aan zelf eerlijk tegen hun mentor te zijn, als de mentor ook eerlijk tegen hen is. In de enquête is aan de jongeren gevraagd wat zij nodig hebben om (makkelijker) hun mening over de samenwerking te kunnen geven aan de mentor. Er wordt in grafiek 2.6 duidelijk dat 25% het heel belangrijk vindt om een goede band te hebben met de mentor en dit bij zal dragen aan het (makkelijker) hun mening geven over de samenwerking met de mentor. 37,5% geeft aan dit belangrijk te vinden en nog eens 37,5% antwoordt neutraal. In grafiek 2.7 is te zien dat 62,5% het heel belangrijk vindt dat zij zich begrepen voelen, om hun meningen te kunnen geven over de samenwerking. 25% vindt dit belangrijk en 12,5% antwoordt neutraal. Tot slot staat in grafiek 2.8 dat 12,5% het helemaal eens is en 62,5% het eens is met de stelling: Het moet duidelijk zijn wat ik met mijn mentor ga doen om de samenwerking te verbeteren. 25% antwoordt neutraal.

Deelvraag 3: Met welke factoren moet volgens het team leerhuis rekening worden gehouden om de JAS aan te laten sluiten bij de pedagogisch medewerkers?

Hulpverlenerskenmerken

De pedagogisch medewerkers bij Pactum horen zich professioneel op te stellen door zich in te leven, systemisch te werken, echt te zijn, te helikopteren, de problematiek achter het kind te zien en zich aan te passen aan de jongere, bijvoorbeeld wat betreft het IQ. Ze proberen een jongere op zijn gemak te stellen zonder daarbij een vader- of moederrol aan te nemen. Het is daarbij soms belangrijk om in het tweede of derde handelen te werken, bijvoorbeeld door middel van reflectie, in plaats van alleen vanuit de eigen persoonlijkheid, normen en waarden. Een pedagogisch medewerker moet weten wat hij oproept, wat hij doet en wat hij uitstraalt. Een respondent geeft

aan het belangrijk te vinden om sensitief en responsief te zijn naar de jongere toe. Daarnaast moet een pedagogisch medewerker zichzelf willen ontwikkelen, de juiste hulp willen verlenen en het als een uitdaging zien om aansluiting bij de jongere te vinden. Veel respondenten geven aan hierbij wederzijds vertrouwen en transparantie belangrijk te vinden. Sommige respondenten geven aan humor te gebruiken in hun werk, te handelen vanuit hun gevoel, grenzen te stellen en alle jongeren gelijk te behandelen. Er wordt aangegeven dat pedagogisch medewerkers het verschil mogen aanbrengen in relatie; ze hoeven niet allemaal hetzelfde te zijn. Elke pedagogisch medewerker heeft namelijk zijn eigen redenen om iets wel of niet te doen. De ene pedagogisch medewerker is bijvoorbeeld meegaander dan de ander, volgens een respondent. Eén van de respondenten zegt over zichzelf: “Ik ben vrij praktisch en pragmatisch, ik ben heel erg van het zoeken naar oplossingen met de jongere. Dat is mijn valkuil, ik wil wel eens vergeten om ook naar het proces te kijken”. Een andere respondent geeft aan waarde te hechten aan diversiteit in het team. Zo wordt er benoemd dat het een verlies is voor de jongeren met een niet Nederlandse achtergrond dat er alleen maar pedagogisch medewerkers zijn met een Nederlandse afkomst. Daar staat tegenover dat de pedagogisch medewerkers wel één boodschap uitstralen, werken vanuit de jeugdrichtlijnen, de richtlijnen van Pactum en de beroepscode. Hoewel het essentieel is dat pedagogisch medewerkers stevigheid en zelfvertrouwen uitstralen, is het ook belangrijk dat zij serieus omgaan met feedback van de jongeren. Daarvoor moeten zij zich kwetsbaar op kunnen en durven stellen. Een respondent vermoedt: “Voor sommigen is dat geen probleem en sommigen die vinden dat denk ik best wel lastig”. Bij het ontvangen van feedback moet de pedagogisch medewerker een afweging kunnen maken tussen wat de jongere prettig vindt en wat effectief is. Ook moet de pedagogisch medewerker een balans kunnen vinden tussen veiligheid, regels en goed contact met de jongere.

Hulpmiddel

Volgens respondenten geeft de JAS inzichten over hoe de pedagogisch medewerkers het doen en maakt hij het bespreken van de alliantie makkelijker, omdat de jongere letterlijk aangeeft wat hij wel of niet fijn vindt in de begeleiding en hoe hij het effectiefst benaderd kan worden. Hierdoor kunnen de pedagogisch medewerkers volgens hen maatwerk leveren, de jongere echt ondersteunen en met hem meelopen. De JAS is een mooie manier om een gesprek aan te knopen over de alliantie, met concrete grondleggers.

Een aantal respondenten geeft aan dat iets zichtbaars hiervoor het prettigst en concreetst is. Een andere vorm, zoals een spel, zou ervoor kunnen zorgen dat het moeilijker is om de alliantie exact boven water te krijgen, omdat het globaler en algemener is. Een andere respondent geeft aan dat de vijf antwoordopties wellicht maken dat het bij antwoordoptie drie nog gissen is naar de mening van de jongere.

Over het feit dat de mentor ook een lijst invult over de samenwerking zijn de meningen verdeeld. Waar de ene respondent benoemt het een uitdaging te vinden om meningen met elkaar te vergelijken, geeft de ander aan het te voelen wanneer de relatie niet goed is en vindt een lijst voor de mentor daarom overbodig. Ook geeft deze respondent aan dat de mening van de jongere hierdoor minder belangrijk wordt gemaakt.

Respondenten zijn het erover eens dat de JAS niet te vaak moet worden ingezet. Een respondent zegt hierover: “Kijk, om dit wekelijks in te vullen, heeft helemaal geen nut”. Hij verwacht dat de jongeren er dan geen zin meer in hebben. Een aantal respondenten geeft aan de JAS minstens twee of drie keer in de route in te willen vullen met de jongere. Eén respondent benoemt daarbij dat de JAS in de eerste zes weken ingevuld kan worden. Anderen zouden dit later doen, bijvoorbeeld na drie maanden, omdat de eerste weken erg druk zijn voor de jongere. Een andere respondent benoemt met de jongere te willen overleggen. Hoewel sommige respondenten de JAS aan het eind willen laten invullen, benadrukt een respondent dat dit geen zin heeft, omdat de alliantie dan niet meer verbeterd kan worden. Er zijn verschillen in mening over of de JAS op een vast moment ingevuld zou moeten worden. Een deel geeft aan dat er al veel vaste momenten zijn in het traject. Zij zouden het prettiger vinden wanneer zij zelf het moment kunnen bepalen om de JAS in te vullen. Wel zou het in de teamvergadering benoemd kunnen worden wanneer het invullen van de JAS passend zou zijn in het traject, maar de mentor blijft verantwoordelijk. Anderen zijn van mening dat een vast moment ervoor zorgt dat het invullen niet wordt vergeten. Een volgende respondent vult aan dat mentoren door vaste momenten de uitkomst niet kunnen sturen, door een moment te kiezen vlak na een positieve of negatieve gebeurtenis. Het heeft volgens een andere respondent geen zin om de JAS pas in te zetten als iets knelt, omdat je dan al te laat bent. Om jezelf wakker en bewust te houden kan de JAS wel extra ingezet worden wanneer de situatie hierom vraagt.

Zoals eerder benoemd is, kan het moment van invullen de resultaten beïnvloeden. Dit kan volgens een respondent verholpen worden door iemand anders, zoals de schaduwmentor, de JAS te laten aanbieden. Anderzijds is het mogelijk dat de resultaten het dichtst bij de kern komen als de jongere de JAS bijvoorbeeld boos invult.

Bespreekbaar maken

Door de JAS kan het gesprek met de jongere makkelijk worden vormgegeven, omdat de pedagogisch medewerker de diepte in kan gaan, aan de hand van de stellingen in de JAS. Het doel van de lijst zit hem namelijk niet in het krijgen van reële scores. Het is het gesprek dat het verschil maakt, zodat de pedagogisch medewerker zijn gedrag kan veranderen om dichterbij de jongere te komen. Veel respondenten vinden het bespreekbaar maken dan ook belangrijker dan het meten. Openheid en transparantie zijn van belang bij het gesprek. Zo dient de jongere van tevoren te weten wat er met de informatie van de JAS wordt gedaan. In het gesprek kan worden doorgevraagd op de antwoorden die de jongere in de JAS heeft gegeven op een manier waarbij de jongere zich veilig voelt, om erachter te komen wat de jongere echt vindt. Hierbij is het van belang om echt de tijd te nemen en het gesprek niet te veel te sturen. Soms willen jongeren ergens niet over praten of verbergen ze iets. Wanneer een pedagogisch medewerker iets voelt knellen in de werkrelatie, dan moet hij dat bespreekbaar maken. Door gedrag van de jongere te signaleren en alle stellingen in de JAS bespreekbaar te maken komt de mening van de jongere naar voren. Het is belangrijk om als pedagogisch medewerker fouten te erkennen wanneer het niet gaat zoals gepland. Zo kan de pedagogisch medewerker samen met de jongere zoeken naar oplossingen.

Begeleiding

Sommige respondenten geven aan dat eigen keuze en verantwoordelijkheid van de pedagogisch medewerker belangrijk zijn bij het inzetten van de JAS, omdat dit hoort bij zorgvuldig hulpverlening. Een leergierige pedagogisch medewerker kan de JAS zelf bespreken met collega's of de gedragswetenschapper, zodat hij ook transparant werkt. De JAS bespreken met de gedragswetenschapper, bijvoorbeeld tijdens de werkbegeleiding, wordt door sommige respondenten als een meerwaarde gezien, omdat de gedragswetenschapper met inzichten kan komen en deze kan toelichten. Op deze wijze kan de pedagogisch medewerker mogelijk werkpunten voor zichzelf opstellen wat betreft de werkrelatie. Er wordt door een respondent aangegeven dat het hulpmiddel zuiver ingezet moet worden en hierbij deelt hij mee: "Ik vind niet dat het als een beoordelingsinstrument ingezet moet gaan worden, want dan krijg je een heel onveilig iets in je organisatie".

Deelvraag 4: Op welke manieren vinden betrokkenen dat de alliantie tussen ouders en de mentor van hun kind moet worden vormgegeven?

Betrokkenheid ouders

Vanwege de geringe respons van de enquête van ouders wordt deze enquête niet meegenomen in de resultaten voor deze deelvraag. Dit wordt verder uitgelegd bij het kopje betrouwbaarheid en validiteit. Wel heeft het team leerhuis uitspraken gedaan over deze deelvraag. Deze resultaten zijn hieronder weergegeven.

Pactum werkt met systemen, niet alleen met ouders, maar met het hele sociale netwerk. Hier heeft de pedagogisch medewerker ook een werkrelatie mee. De relatie tussen ouders, jongeren en pedagogisch medewerkers is in principe een triade. De verschillende relaties hebben invloed op elkaar. Als de pedagogisch medewerkers bewust gaan interveniëren op de derde relatie worden de andere twee daar ook mee beïnvloed. Dit maakt dat de samenwerking met ouders belangrijk is, meldt een respondent. Ook zijn de pedagogisch medewerkers verplicht om ouders op de hoogte te houden wat betreft hun kind. De doelen voor ouders worden vaak opgepakt door de trajectbegeleider, terwijl de pedagogisch medewerkers zich voornamelijk richten op de jongere. Het heeft ook met de relatie tussen ouders en jongere te maken, hoeveel contact de pedagogisch medewerkers hebben met ouders. Het is dan aftasten wat ouders en jongeren willen. Bij jongeren die terug naar huis gaan is er meer samenwerking tussen de pedagogisch medewerkers en de ouders. Pedagogisch medewerkers proberen ouders zoveel mogelijk te betrekken en op de hoogte te houden, maar kunnen niet altijd gehoor geven aan alle wensen van ouders. "Soms heb je ouders die helemaal in hun hoofd hebben van zo willen we het voor ons kind, en zo willen wij dat jullie het doen voor ons kind". Een respondent geeft aan dat naar zijn mening de band tussen ouder en kind verstevigd moet worden en niet de band tussen hem en ouders. Een aantal respondenten vraagt zich dan ook af of de JAS een meerwaarde zou kunnen hebben in het contact met ouders, omdat de ouders op dit moment mondig genoeg zijn om de werkrelatie bespreekbaar te maken. Anderen geven aan dat het belangrijk is om de werkrelatie te bespreken met ouders en dat de JAS voor betrokken ouders een goed hulpmiddel zou kunnen zijn. Hierbij

hoeven niet alle punten bespreekbaar gemaakt te worden. Er kunnen ook belangrijke punten uitgelicht worden. In sommige gevallen is het van belang dat ouders eerst meer betrokken worden op de groep, voordat een instrument als de JAS kan worden ingezet. Een respondent stelt voor: “Ik zit er nog veel meer aan hele praktische dingen te denken, als ouders betrekken bij de gang van zaken op de groep. We hebben wel eens ouders gehad inderdaad, die bijvoorbeeld het avondeten hebben gemaakt voor de groep”. Tot slot benoemt een respondent dat ouders niet echt een interveniërende rol hebben in de relatie tussen pedagogisch medewerker en jongere, maar dat het contact met ouders wel bijna net zo belangrijk is, als het contact met het kind.

Hoofdstuk 5 Conclusie en discussie

Conclusie onderzoeksvraag en deelvragen

Deelvraag 1: Op welke manier heeft de alliantie, volgens de pedagogisch medewerkers en jongeren, op dit moment een plaats binnen de begeleiding?

Om erachter te komen op welke manier de alliantie op dit moment een plaats heeft binnen de begeleiding op het leerhuis is er onderscheid gemaakt tussen de drie elementen van alliantie. Deze drie elementen bevatten de kwaliteit van de emotionele band tussen de cliënt en de hulpverlener, de overeenstemming over het belang van het doel van de professionele samenwerking en een geschikte aanpak om dit doel te kunnen bereiken (Barnhoorn, et al., 2013). Om te beginnen is er gekeken naar de emotionele band tussen de jongere en zijn mentor. Tijdens het interview met de jongeren gaf een jongere aan het belangrijk te vinden dat hij een mentor heeft die bij hem past. Pedagogisch medewerkers geven aan dat het per jongere verschilt hoe de relatie met de mentor er uit ziet. De mentor past zijn handelen aan op de jongere en probeert dus op die manier voor een goede alliantie te zorgen. De mening van jongeren is van belang om erachter te komen of er goed wordt aangesloten bij de jongeren. Jongeren hebben de ruimte om hun mening te geven volgens respondenten, alleen maken ze niet altijd even goed gebruik van die ruimte. Het kan zijn dat het niet duidelijk is voor de jongere op welke momenten en waarover zij precies feedback kunnen geven. Er wordt namelijk niet expliciet over de werkrelatie gesproken volgens respondenten. Dit maakt dat het gissen is naar wat de mening van de jongeren precies is. De helft van de jongeren ervaart dat hij de mentor kan aanspreken op het moment dat hij van mening verschilt met de mentor over het doel. De andere helft ervaart dit niet. Dit betekent dat de alliantie tussen de jongere en de mentor, met betrekking tot overeenstemming over het doel, niet optimaal is. Er wordt vaak door de pedagogisch medewerkers bedacht hoe er aan een doel wordt gewerkt. 75% van de jongeren heeft het gevoel dat hij de mentor daarop mag aanspreken. Het is de vraag of jongeren deze ruimte altijd zullen nemen, zoals eerder werd genoemd. Door het gebruik van een hulpmiddel krijgen alle jongeren de kans om zich te uiten en wordt er meer zicht verkregen op de alliantie tussen een jongere en een pedagogisch medewerker, omdat hier expliciet naar wordt gevraagd.

Deelvraag 2: Met welke factoren moet volgens de betrokkenen rekening gehouden worden om de JAS aan te laten sluiten bij de doelgroep jongeren?

Uit de literatuur komt naar voren dat cliëntkenmerken invloed hebben op de alliantie met de hulpverlener. Zo worden cliëntkenmerken benoemd als; hechtingsstijl, vermogen om relaties aan te gaan, motivatie, contactuele vaardigheden, intelligentie, openheid en bereidheid (Pijnenburg, 2010b). Ook in de praktijk blijkt dat deze kenmerken invloed hebben op de alliantie met de pedagogisch medewerker. Jongeren kunnen gevoelig zijn voor hiërarchie, wat maakt dat zij niet altijd eerlijk zullen zijn tegenover de mentor. Delfos (2007) benoemt juist dat jongeren heel eerlijk zijn in de communicatie en zeggen waar het op staat. Dit is in contrast met de informatie die uit de interviews naar voren is gekomen. Er kan bij jongeren sprake zijn van meeloopgedrag, waardoor de jongere de mentor negatief beoordeeld vanwege de mening van andere jongeren. In de leeftijd waarin zij zitten zijn leeftijdsgenoten namelijk erg belangrijk (Delfos, 2007). Tevens speelt het intelligentieniveau en de belevingswereld van jongeren een rol bij het aansluiten van de JAS. De taal kan onduidelijk zijn of niet begrepen worden. Verder wordt de JAS wel als een goede lijst ervaren, omdat deze lijst zich op punten richt waar elke jongere op het leerhuis mee te maken krijgt in zijn hulpverleningstraject. Er kan gedacht worden aan een minder statische vorm, zoals een spel, maar dit maakt volgens respondenten de alliantie minder inzichtelijk.

Voor de jongere kan het moment van afnemen van de JAS een factor zijn die de bruikbaarheid van de JAS beïnvloedt. Het invullen van de JAS na een positieve of negatieve ervaring kan een gekleurd beeld geven aan de alliantie tussen de jongere en mentor. Aan de andere kant is ook deze situatie zinvol om te bespreken. Hoogleraar emotie-theorie, Agneta Fischer, geeft aan dat emoties vaak veel rationeler zijn dan men denkt. Ook op het moment dat iemand bang, boos of verdrietig is, kan iemand vaak heel goed uitleggen waarom (Visscher, 2010).

75% van de jongeren vindt dat er gekeken moet worden naar de verschillen en overeenkomsten tussen de mening van de jongere en de mentor. Door middel van de jongerelijst en de mentorlijst in de JAS kan er gekeken worden naar de verschillen en overeenkomsten in beleving over de alliantie. Daarnaast wordt de jongere door middel van de JAS gestimuleerd om zijn mening te geven. Om open en eerlijk je mening te kunnen geven, is het wel belangrijk dat de jongere vertrouwen heeft in de mentor (Profi-leren, z.d.). De pedagogisch medewerker kan in het gesprek doorvragen op hetgeen dat is ingevuld, zodat hij beter kan aansluiten bij de jongeren. De toon van de mentor is belangrijk bij het doorvragen. De toon moet belangstellend zijn en aangeven dat de mentor de jongere beter wil begrijpen (Delfos, 2007).

Deelvraag 3: Met welke factoren moet volgens het team leerhuis rekening worden gehouden om de JAS aan te laten sluiten bij de pedagogisch medewerkers?

Pijnenburg (2010b) stelt dat kenmerken van hulpverleners een sterkere voorspeller van de uitkomst van de hulpverlening zijn, dan kenmerken van de cliënt. Het inzetten van de JAS vraagt de pedagogisch medewerkers om kritisch naar hun eigen handelen te kijken. Hoewel het essentieel is dat pedagogisch medewerkers stevigheid en zelfvertrouwen uitstralen, is het ook belangrijk dat zij serieus omgaan met feedback van de jongeren. Daarvoor moeten zij zich kwetsbaar op kunnen en durven stellen.

De JAS bespreken met de gedragswetenschapper, bijvoorbeeld tijdens de werkbegeleiding, wordt door sommige respondenten als een meerwaarde gezien. Op deze wijze kan de pedagogisch medewerker mogelijk werkpunten voor zichzelf opstellen wat betreft de werkrelatie. Er wordt door een respondent aangegeven dat het hulpmiddel zuiver ingezet moet worden en geen beoordelingsinstrument moet zijn. Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers hun handelen bespreekbaar maken met anderen en te reflecteren. Door te reflecteren ontwikkelen professionals zich van 'onbewust (on)bekwaam' naar 'bewust (on)bekwaam' (Berger & Kleine, 2013).

Een aantal respondenten geeft aan het belangrijk te vinden om zelf in te schatten wanneer de JAS een bijdrage zal zijn. Zij geven hierbij aan dat het zinvol is om na ongeveer drie maanden de lijst in te zetten, omdat er dan genoeg gelegenheden zijn geweest om elkaar te leren kennen. In de literatuur komt echter naar voren dat het vroeg meten van de alliantie de beste voorspeller van de uiteindelijke uitkomst is, omdat moeilijkheden in de hulpverlening sneller opgespoord en opgelost kunnen worden (Fitzpatrick, Iwakabe, Stalikas, 2005). Het eerste contact met de jongere is bepalend voor de werkrelatie (Kaldenbach, 2006). De lijst zou dus na een aantal contactmomenten al ingevuld kunnen worden.

Hoewel sommige respondenten denken aan een spelvorm of tablet vindt de meerderheid van de respondenten een zichtbaar en concreet hulpmiddel het prettigst. De JAS bevat concrete onderleggers om het gesprek over alliantie aan te gaan. Soms willen jongeren ergens niet over praten of verbergen ze iets. Vanuit de literatuur komt naar voren dat het kan zijn dat cliënten hun feitelijke oordeel maskeren. Wanneer cliënten bang zijn, een gebrek aan richting ervaren, verward zijn of zich niet begrepen voelen, laten ze dat vaak niet aan hun hulpverlener weten (Buckers & Willgeroth, 2015). Sommige pedagogisch medewerkers geven aan, te voelen wanneer de relatie niet goed is en vinden een lijst voor de mentor daarom overbodig. Uit de literatuur blijkt dat het vaak lastig blijkt voor de hulpverlener om een goede inschatting te maken van het cliëntoordeel over de werkrelatie. Het oordeel van de cliënt blijkt slechts gedeeltelijk overeen te komen met het oordeel van de hulpverlener (Buckers & Willgeroth, 2015). Een pedagogisch medewerker kan niet altijd als een betrouwbare bron worden gezien om te bepalen wat waar is. Keuzen worden vaak gestuurd door tal van 'toevalligheden' waar men totaal onwetend over is (Lopez, 2013). Het is daarom van belang om hulpverleners gevoelig te maken voor mogelijke gemaskeerde onvrede over de alliantie, om tijdig relevante verschillen in beleving van de werkalliantie te herkennen. De JAS zou daarom een meerwaarde kunnen zijn om duidelijkheid te krijgen hierover.

Deelvraag 4: Op welke manier vinden betrokkenen dat de alliantie tussen ouders en de mentor van hun kind moet worden vormgegeven?

Gezien het feit dat slechts één van de acht ouders de enquête heeft ingevuld, kunnen deze antwoorden niet worden meegenomen in de conclusie. Dit betekent dat in dit onderzoek alleen de mening vanuit het team kan worden meegenomen.

Uit de interviews is gebleken dat het onderlinge contact tussen mentor en ouder verschilt. Bij jongeren die terug naar huis gaan is er meer samenwerking tussen de pedagogisch medewerkers en de ouders. Een aantal respondenten vraagt zich af of de JAS een meerwaarde zou kunnen hebben in het contact met ouders, omdat zij denken dat de ouders op dit moment mondig genoeg zijn om de werkrelatie bespreekbaar te maken. Ouders kunnen echter een gevoel van afhankelijkheid ervaren bij de hulpverlenende instantie, waardoor zij zich weerhouden van 'klagen' (Brinkman, 2001). Andere respondenten geven aan dat het belangrijk is om de werkrelatie te bespreken met ouders en dat de JAS voor betrokken ouders een goed hulpmiddel zou kunnen zijn. De relatie tussen ouders, jongeren en pedagogisch medewerkers is in principe een triade, een relatieverband tussen drie personen. Als in een triade alle relaties positief zijn, is er sprake van harmonie (Pont, 2005). Vanuit de literatuur komt naar voren dat het een uitdaging is om meervoudige allianties te vormen: met jeugdigen en ouders/opvoeders. Het is van belang dat beroepskrachten rekening houden met deze steunbronnen, omdat deze van waarde kunnen zijn voor het hulpverleningsproces (Pijnenburg, 2010b).

In sommige gevallen is het van belang dat ouders eerst meer betrokken worden op de groep, voordat een instrument als de JAS kan worden ingezet. Wanneer ouders actief worden betrokken bij het hulpverleningsproces, zij langs kunnen gaan bij hun kind en zij mee kunnen doen aan dagelijkse activiteiten op de groep, is de kans op een positief resultaat van de hulpverlening groter (Richtlijnenjeugdhulp, z.d.).

Onderzoeksvraag:

Welke factoren hebben volgens betrokkenen invloed op de bruikbaarheid van de JAS binnen het leerhuis in Deventer, zodat de alliantie tussen de hulpverlener en jongere wordt bevorderd en de effectiviteit van de hulpverlening binnen Pactum geoptimaliseerd kan worden?

Zowel cliëntkenmerken als de kenmerken van de professional zijn van invloed op de alliantie tussen de jongere en de hulpverlener. Cliënten en professionals hebben beiden invloed op het hulpverleningsproces en op de uitkomst daarvan (Pijnenburg, 2010b).

Het inzetten van een meetinstrument, zoals de JAS, kan inzicht geven in de alliantie tussen een hulpverlener en cliënt. Met de nodige aanpassingen, wat betreft vorm, moment van invullen en begeleiding, kan de JAS worden ingezet op het leerhuis. Het terugkoppelen van de alliantie kan ervoor zorgen dat er aan een positieve alliantie gewerkt kan worden. Het hoeft geen slecht teken te zijn dat er een verschil is in de eigen beleving van de alliantie door de cliënt en de hulpverlener, zolang de hulpverlener zich bewust is van dit verschil (Hafkenscheid, 2014) en dit regelmatig peilt bij de cliënt (Pijnenburg, 2010b).

Uit de onderzoeksresultaten en conclusie zijn enkele discussiepunten naar voren gekomen. In deze paragraaf zullen deze worden toegelicht.

Interview jongeren

De onderzoekers vinden het van belang om naast de enquête nog meer achter de mening te kunnen komen van de jongeren. Door twee jongeren te interviewen hebben zij kunnen doorvragen op onderwerpen die in de enquête naar voren zijn gekomen en specifiek over de JAS. Twee jongeren waren positief over de samenwerking met hun mentor en zij gaven aan makkelijk hun mening te geven. Hierbij is het mogelijk dat de jongeren sociaal wenselijke antwoorden geven. Dit kan betekenen dat de interviews met de jongeren een eenzijdig beeld geven.

Betrokkenheid ouders

Er is slechts één ouder die de enquête heeft ingevuld, waardoor er geen reëel beeld is ontstaan over hoe ouders denken over hun samenwerkingsrelatie met de mentor. Aan het team leerhuis is gevraagd naar hoe zij de samenwerkingsrelatie met ouders ervaren en hoe zij denken dat ouders dit ervaren. De onderzoekers hebben in de conclusie hierdoor geen volledige uitspraak over de ouderbetrokkenheid kunnen geven.

Interviews medewerkers

Voorafgaand aan de interviews is aan de medewerkers gevraagd om zich in te lezen in de JAS, die de onderzoekers via de mail hebben gestuurd. In de interviews bleek dat dit niet bij alle medewerkers is gelukt. De onderzoekers waren er van uit gegaan dat er tijdens de interviews duidelijk was waar de JAS over gaat en wat het doel is van dit hulpmiddel. De onderzoekers merkten dat de medewerkers de JAS verschillend interpreteerden. Het is mogelijk dat daarom de gestelde vragen verschillend werden begrepen. Om dit te voorkomen, hadden de onderzoekers de JAS uitgeprint en meegenomen naar de interviews. Daarnaast hebben zij het doel van de JAS kort besproken. Ondanks bovenstaande acties van onderzoekers, is het mogelijk dat medewerkers de JAS verschillend begrepen hebben.

Het hulpmiddel

Aangezien de JAS als best aansluitend hulpmiddel genoemd werd in eerdere onderzoeken en omdat het lectoraat de JAS verder wil ontwikkelen, is in dit onderzoek gekozen voor de JAS. Hierdoor zijn andere hulpmiddelen niet in de praktijk onderzocht. Onderzoekers vragen zich af wat het onderzoek zou opleveren wanneer er voor een ander hulpmiddel was gekozen. Het is mogelijk dat een ander hulpmiddel ook goed zou aansluiten bij het leerhuis wanneer deze, net als de JAS, zou worden aangepast.

Vorm

In de resultaten is naar voren gekomen dat er verschillende meningen zijn over de vorm van de JAS. Sommige medewerkers zouden de JAS liever op een tablet of in een spel vorm zien. Anderen geven hun voorkeur aan de lijst met stellingen. Er is gekozen om de lijst met stellingen aan te houden en deze te laten aansluiten. Onderzoekers vragen zich af of deze vorm daadwerkelijk de beste keuze is. Mogelijk zal een alternatieve vorm ook bruikbaar zijn en meer aanspreken.

In praktijk

In het onderzoek is gekeken naar de bruikbaarheid van de JAS door op zoek te gaan naar factoren die hier invloed op kunnen hebben. De JAS lijkt, met de nodige aanpassingen, goed aan te sluiten bij de jongeren en pedagogisch medewerkers van het leerhuis. Er is niet onderzocht of de JAS in praktijk werkt. Het is dus de vraag of de aangepaste JAS echt bruikbaar zal zijn.

Betrouwbaarheid

Er zijn uit het onderzoek verschillende punten naar voren gekomen die aan de JAS aangepast zouden moeten worden om dit hulpmiddel aan te laten sluiten bij de pedagogisch medewerkers en jongeren op het leerhuis. Onderzoekers vragen zich af of het product nog wel de JAS moet heten, omdat het een aangepaste versie is. Dit kan verwarring oproepen bij de medewerkers die het hulpmiddel gebruiken, omdat de verschillende versies dezelfde naam dragen. Daarnaast is het de vraag of het nieuwe hulpmiddel wel net zo valide en betrouwbaar is als de JAS.

Het is onderzoekers opgevallen dat er veel verschillende meningen zijn in het team leerhuis over met name het moment van invullen, de mentorlijst en het overleg met collega's/gedragswetenschapper. Soms blijkt uit de literatuur dat een onderdeel van het hulpmiddel werkzaam is, maar is de mening van de pedagogisch medewerkers anders. Onderzoekers vinden het belangrijk om rekening te houden met de pedagogisch medewerkers. Daarnaast moet er ook gekeken worden naar de werkzame factoren uit de literatuur, om de betrouwbaarheid van het uiteindelijke product te vergroten.

Evalueren

Onderzoekers raden aan om de JAS na de implementatie te evalueren, om te kijken of de JAS werkt in de praktijk. Onderzoekers benadrukken dat er een vervolgonderzoek nodig is, om de JAS te evalueren, wanneer deze ingezet is. Bij dit evaluerende onderzoek is het belangrijk om naar de mening van alle jongeren te vragen.

Het hulpmiddel

Het is mogelijk dat een ander hulpmiddel ook goed aansluit bij de betrokkenen op het leerhuis. Het is zinvol om in een vervolgonderzoek te kijken naar een ander hulpmiddel. Om er zo achter te komen of de JAS nog aspecten mist die andere hulpmiddelen wel bevatten.

Vorm

Onderzoekers bevelen aan om te kijken naar de vorm van de JAS en te kijken naar de mogelijkheden van een andere vorm. Het kan volgens onderzoekers zinvol zijn om de mening van jongeren hierin mee te nemen, door hen allemaal hun mening te laten geven over de JAS.

Betrokkenheid ouders

In dit onderzoek is te weinig aandacht besteed aan de samenwerkingsrelatie tussen pedagogisch medewerkers en ouders. De onderzoekers denken dat het zinvol is om dit in vervolgonderzoek verder in kaart te brengen. Het is daarbij belangrijk om draagvlak te creëren bij ouders, zodat zij zich betrokken voelen en het nut van het onderzoek inzien.

Betrouwbaarheid

Bij de interviews bleek dat de meningen van de pedagogisch medewerkers van het leerhuis over een aantal onderwerpen verdeeld zijn. Onderzoekers raden het team leerhuis aan om met elkaar in gesprek te gaan over het onderwerp samenwerking met jongeren en in het bijzonder de onderdelen uit het hulpmiddel. Bij dit gesprek kan gekeken worden naar wat de medewerkers belangrijk vinden ten aanzien van de samenwerking en of dit overeenkomt met de literatuur.

Literatuurlijst

- Assies, N, Bremer, A., Groot Kormelink, I., Reulink, L. (2012). *Klikt het? Een kwalitatief onderzoek naar de gebruiksvriendelijkheid van twee meetinstrumenten om de alliantie tussen ambulant hulpverlener en cliënt in kaart te brengen*. In opdracht van Lindenhout en het Lectoraat "Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd". Geraadpleegd op 20 februari 2016, van <http://han.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:13637/DS1>
- Barnhoorn, J., Broeren, S., Distelbrink, M., Greef, de, M., Grieken, van, A., Jansen, W., Pels, T., Pijnenburg, H., Raat, H. (2013). Verkenning van kennis en kennishiaten voor het ZonMwprogramma Effectief werken in de jeugdsector. Gedownload op 20 februari 2016, van http://www.verwey-jonker.nl/doc/jeugd/De-impact-van-client-professional_5240_web.pdf
- Bartelink, C., Berge, ten, I., Yperen, van, T. (2013). Beslissen over effectieve hulp. Wat werkt in indicatiestelling? Gedownload op 22 februari 2016, van <http://www.nji.nl/nl/Pagina-bestaat-niet%28meer%29.html?channel=NJI&errorpath=http:%2f%2fwww.nji.nl%2fnl%2fDownload-NJI%2f%20%28316668%29-Beslissen-over-hulp.pdf&statusCode=404>
- Berger, M. & Kleine, K. (2014). *Handreiking 'Reflecteren is leren'*. Geraadpleegd op 16 mei 2016, van <http://www.nji.nl/nl/Download-NJI/Publicatie-NJI/Handreiking-Reflecteren-is-leren-webversie.pdf>
- Bergh, Gomez, Reulink, Sobering & Welling (2013). Handleiding 'JeugdhulpAlliantieSchaal' (JAS). Deze handleiding is onderdeel van het onderzoeksrapport 'De JAS past'. Een hulpmiddel om in gesprek te gaan over de werkrelatie. Geraadpleegd op 15 februari 2016, van <http://han.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:13637/DS2>
- Bergh, E., Gomez, E., Reulink, M., Sobering., J & Welling, L. (2013). *Past de JAS?* Een onderzoek naar een bruikbaar instrument dat de alliantie tussen de jongere en hun hulpverlener meet. Gedownload op 14 februari 2016, van <http://www.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:15979/DS1/>
- Boendermaker, L., Rooijen, van, K., Berg, T & Bartelink, C. (2013) Residentiële jeugdzorg: wat werkt? Gedownload op 21 februari 2016, van http://www.nji.nl/nl/Download-NJI/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_ResidentieleJeugdzorg.pdf
- Brinkman, F. (2001). *Optimaliseren van cliëntenparticipatie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Broeke, ten, A. (2010). *Lambert werkzame factoren*. Geraadpleegd op 1 maart 2016, van <http://assets.kennislink.nl/system/files/000/055/751/large/psychotherapie-factoren-the.jpg%20/?%201272015506>
- Buckers, R. & Willgeroth, F. (2015). *Spiegelen van de patiënt. Effect van een training op het inschatten van de therapeutische alliantie*. Tijdschrift voor Psychotherapie <http://link.springer.com/article/10.1007/s12485-015-0049-0#page-1>
- Delfos, M.(2007) *Ik heb ook wat te vertellen!: Communiceren met pubers en adolescenten* (4^e druk). Amsterdam: SWP.
- Donk, C. van der & Lanen, B. van. (2012). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.

- Erve, van, N., Poiesz, M. & Veerman, J.W. (2007). *Bejegening in de jeugdzorg. Handleiding Btoets*. Gedownload op 10 februari 2016, van http://www.praktikon.nl/wp-content/uploads/2016/03/b-toets_handleiding_-_addendum_2014.pdf
- Fitzpatrick, M.R., Iwakabe, S. & Stalikas, A. (2005). *Perspective divergence in the working alliance*. *Psychotherapy Research*, 15, 69-79. Gedownload op 23 februari 2016, van https://www.researchgate.net/publication/225299345_Perspective_divergence_in_the_working_alliance
- HAN (2012). Lectoraat Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd. Geraadpleegd op 23 februari 2016, van <http://www.han.nl/onderzoek/kennismaken/han-sociaal/lectoraat/werkzame-factoren-in-jeugdzorg/>
- Hafkenscheid, A. (2014). *De therapeutische relatie*. Utrecht: de Tijdstroom.
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (2015). *Onderzoek bij het kenniscentrum HAN SOCIAAL: Handleiding*. Praktische informatie en procedures. Arnhem/Nijmegen: Kenniscentrum HAN SOCIAAL
- Hubble, M.E., Duncan, B.L., Miller, S.D., & Wampold, B.E. (2010). *Introduction*. In B.L. Duncan, S.D. Miller, B.E. Wampold, & M.A. Hubble (Eds.), *The heart and soul of change, second edition. Delivering what works in therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Ieperen-Schelhaas, K. van. (2011). *Contextuele hulpverlening*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Info.nu (2014-2016). *Voor- en nadelen van samenwerking op de werkvloer*. Geraadpleegd op 18 mei 2016, van <http://zakelijk.infonu.nl/diversen/142465-voor-en-nadelen-van-samenwerking-op-de-werkvloer.html>
- Kaldenbach, H. (2006). *Respect! 99 tips voor het omgaan met jongeren in de straatcultuur*. Amsterdam: Prometheus.
- Kohnstamm, R. (2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie: De puberjaren*. (3^e druk). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Kok, H. Molleman, G. Saan, H. & Machteld, P. (2005) *Handboek Preffi 2.0: Richtlijn voor effectieve gezondheidsbevordering en preventie* (1e druk). Woerden: NIGZ
- Kwakernaak, M. & Meesters, J. (2016a). *Instructie Atlas.ti. Deel 1: Coderen*. Gedownload op 4 mei 2016, van https://online.han.nl/sites/8-ISS-PDG-SN2-N3/DM/N3/HVB3/Literatuur/Handleiding_Atlas7JMonderzoek_deel1_CODEREN.pdf
- Kwakernaak, M. & Meesters, J. (2016b). *Instructie ATLAS.ti voor vraagpatronenonderzoek. Deel 2: Output genereren*. Gedownload op 4 mei 2016, van https://online.han.nl/sites/8-ISS-PDG-SN2-N3/DM/N3/HVB3/Literatuur/Handleiding_Atlas7deel2_OUTPUTGENERERENJM.pdf
- Lopez, M. (2013) *Kun je je intuïtie vertrouwen?* Geraadpleegd op 20 mei 2016, van <http://www.psychologisch.nu/marcelino/kun-je-je-intu%C3%AFtie-vertrouwen>
- Movisie (2015). *Transitie Jeugdzorg: een overzicht*. Geraadpleegd op 19 februari 2016, van <https://www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg-overzicht>

- Migchelbrink, F. (2009). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam:SWP
- Nederlands Jeugdinstituut (NJI) (2012). *Transitie jeugdzorg*. Geraadpleegd op: 18 februari 2016, van: <http://www.nji.nl/nl/%28309282%29-Pagina-bestaat-niet%28meer%29.html?404>; <http://www.nji.nl:80/Transitie-jeugdzorg-Achtergronden>
- NJI (2014). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*. Gedownload op 21 februari 2016, van <http://www.nji.nl/nl/Download-NJI/Jeugdwet-publicatie-Staatsblad-14-3-2014.pdf>
- Pactum jeugd- en opvoedhulp. (2013). *Hulpverleningsprotocol: Pactum jeugd- en opvoedhulp*. Beschrijving hulpverleningsproces van Pactum. (z.p.): Auteur.
- Pactum (2014/2015). *Jaarmagazine*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van http://pactum.org/dynamic/media/2/documents/PA_155%20maatsch%20jvrs%20webspreads.pdf
- Pactum (2016) TASC. *Bergop*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van https://www.bergop.net/portaal.php/vragenlijst/index/d/1970868/ids_next/
- Pactum (2015). *Jaarverantwoording*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/dynamic/media/2/documents/Maatschappelijk%20jaarverslag%20Pactum%202014%20vastgesteld.pdf>
- Pactum (z.d.-a). *Wie zijn we*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/wie-zijn-we/>
- Pactum (z.d.-b). *Hoe is Pactum georganiseerd*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/hoe-is-pactum-georganiseerd/>
- Pactum (z.d.-c). *Wie houden toezicht*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/wie-houden-toezicht/>
- Pactum (z.d.-d). *Met wie werken we samen*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/met-wie-werken-we-samen/>
- Pactum (z.d.-e). *Onderzoek*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/onderzoek-en-ontwikkeling/>
- Pactum (z.d.-f). *Leerhuis / Fasehuis*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.pactum.org/hulpvormen/copy---leerhuis-fasehuis/>
- Pactum (z.d.-g). *Professionals in jeugd- en opvoedhulp*. Gedownload op 20- februari 2016, van <http://www.pactum.org/dynamic/media/2/documents/professionals/PA146%20brch%20partner%20in%20transitie%20v2.pdf>
- Pijnenburg, H. (2010a). *Zorgen dat het werkt*. Lectoraat Werkzame Factoren. Geraadpleegd op 20 februari 2016, van http://www.canonsociaalwerk.eu/2005_Database_Effect_Jeugdz/Pijnenburg%20entreerede%20-%20zorgen%20dat%20het%20werkt-1.pdf

- Pijnenburg, H. (2010b). *Zorgen dat het werkt*. Gedownload, van http://www.canonsociaalwerk.eu/2005_Database_Effect_Jeugdz/Pijnenburg%20entreerede%20-%20zorgen%20dat%20het%20werkt-1.pdf
- Pijnenburg, H. (2010c) *Zorgen dat het werkt: Werkzame factoren in de zorg voor jeugd*. Amsterdam: SWP.
- Pijnenburg, H., Rothman, L., Rijsingen, van, R. (z.d.). *Alliance in Youth Care; research done by the Research Group for Key Factors in Youth Care*. Geraadpleegd op 20 februari 2016, van <http://dialogueinpraxis.fsd.uni-lj.si/index.php?id=5&a=article&aid=50>
- Pont, S. (2005). *Er zit systeem in...!: De introductie van een systeemtheoretisch mode voor de jeugdhulpverlening*. Amsterdam: Auteur.
- Profi-leren (z.d.). *Vertrouwensrelaties*. Gedownload op 20 mei 2016, van http://www.profi-leren.nl/files/saw_dc51.pdf
- Richtlijnenjeugdhulp (z.d.) *Samenwerken met ouders*. Geraadpleegd op 23 mei 2016, van <http://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/residentiele-jeugdhulp/samenwerken-met-ouders/samenwerken-met-ouders/>
- Rtvm (z.d.). *Riool Schansweg in Klundert vervangen* [online afbeelding]. Gedownload op 27 mei 2016, van <http://www.rtvm.nl/riool-schansweg-in-klundert-vervangen/>
- Stokking, K. (2015). *Bouwstenen voor onderzoek in onderwijs en opleiding*. Antwerpen: Garant.
- Studenten&Onderzoek (z.d.) *Online enquête*. Geraadpleegd op 10 april, 2016, van <http://www.studentenonderzoek.be/>
- Verberkt, M., Janssen, M. & Rongen, J (2014). *Op weg naar een goede samenwerkingsrelatie! Onderzoek naar de kwaliteit van een terugkoppelingsgesprek over de alliantie tussen de hulpverlener en cliënt*. Via Pactum.
- Visscher, M. (2010). *Emoties zijn veel rationeler dan we denken*. Geraadpleegd op 19 mei 2016, van <http://www.theoptimist.nl/emoties-zijn-veel-rationeler-dan-we-denken/>
- Vehling, D. & Oppelaar, N. (2008). *Mentor, Meester in Maatwerk. Theoretische verantwoording afstuderen*. Gedownload op 20 februari 2016, van <http://hr.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:56514/DS1>
- Winter, de, M & Noom, M. (2001). *Iemand die je gewoon als mens behandelt... Thuisloze jongeren over het verbeteren van de hulpverlening*. Gedownload op 29 februari 2016, van http://en.aup.nl/wosmedia/3445/vol_21_nr_4_iemand_die_je_gewoon_al_mens_behandelt.pdf
- Yperen, van, T., Steege, der, van, Addink, A. & Boendermaker, L. (2010). *Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg*. Geraadpleegd op 10 februari 2015, van <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Rapport-AlgemeenWerkzameFactoren.pdf>

Bijlagen

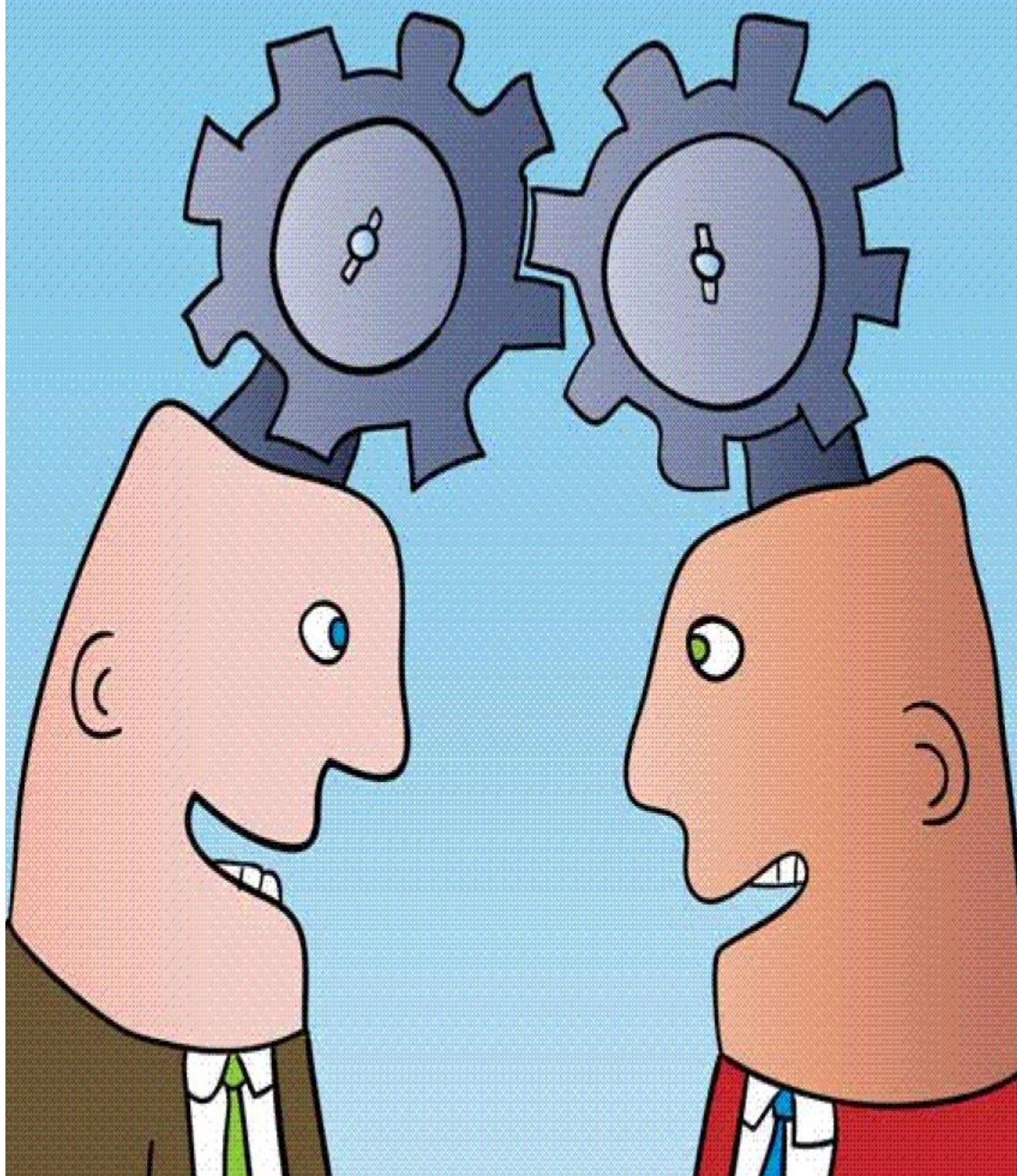
Bijlage I: Tijdpad voor onderzoek

Deelvraag	Onderzoeks- benadering	Data- verzamelingsstechniek	Populatie	Datum
1. Op welke manier heeft de alliantie, volgens de pedagogisch medewerkers en jongeren, op dit moment een plaats binnen de begeleiding.	Veldonderzoek	Interview	Pedagogisch medewerkers Jongeren	Afname interview – week 13 – week 14 (enquêtes jongeren) – week 15 (enquêtes jongeren) – week 16 – week 17 – week 18
2. Met welke factoren moet rekening worden gehouden om de JAS aan te laten sluiten op de doelgroep jongeren?	Veldonderzoek	Enquête / Interview	Jongeren	Afname enquêtes – week 14/15 – week 16 enquêtes terug + in week 16 verwerken Afname interview(s) week 16/17 + verwerken
3. Met welke factoren moet rekening worden gehouden om de JAS aan te laten sluiten bij de pedagogische medewerkers?	Veldonderzoek	Interview	Pedagogisch medewerkers	Afname interview – week 13 + verwerken – week 14 + verwerken – week 15 + verwerken – week 16 + verwerken – week 17 + verwerken – week 18 + verwerken
4. Op welke manier kunnen ouders betrokken worden bij het bespreekbaar maken en meten van de alliantie tussen hulpverlener en jongere?	Veldonderzoek	Enquête	Pedagogisch medewerkers en ouders	Afname enquêtes – week 15 – week 17 enquêtes terug + in week 17/18 verwerken

Thema- en Subcodes	Betekenis
Themacode: Alliantie Subcode: Relatie, Doel, Aanpak.	Volgens Bordin (1979) bestaat alliantie uit drie verschillende elementen. Deze drie elementen bevatten de kwaliteit van de emotionele band (relatie) tussen de cliënt en de hulpverlener, de overeenstemming van het belang over het doel van de professionele samenwerking en een geschikte aanpak om dit doel te kunnen bereiken (Barnhoorn, et al., 2013).
Huidige situatie	Onder huidige situatie wordt verstaan hoe de alliantie tussen de jongere en zijn mentor op dit moment een plaats heeft binnen het leerhuis in Deventer.
Cliëntkenmerken	Bij cliëntkenmerken wordt inzicht gegeven over welke kenmerken van de jongeren, van invloed zijn op de bruikbaarheid van de JAS.
Invloed jongeren	Onder invloed jongeren wordt verstaan hoe zij op dit moment eerlijk hun mening kunnen/durven geven. Hierbij gaat het om in hoeverre dit wordt uitgelokt, door te kijken welke momenten er zijn voor de jongeren om hun mening te geven. Daarnaast wordt bekeken in welke mate de jongeren invloed kunnen hebben.
Hulpverleners-kenmerken	Bij hulpverlenerskenmerken wordt inzicht gegeven over welke kenmerken van de pedagogisch medewerkers van invloed zijn op de bruikbaarheid van de JAS. Daarnaast wordt er gekeken welke vaardigheden een hulpverlener moet bezitten om de JAS te kunnen inzetten.
Themacode: Hulpmiddel Sub code: Vorm en Moment.	Onder hulpmiddel wordt de JAS verstaan. Bij het hulpmiddel wordt er gevraagd naar of de vorm passend is bij het pedagogisch medewerkers en jongeren en wat een geschikt moment is om de JAS in te zetten.
Themacode: Bespreikbaar maken Sub code: Metten	Bij bespreikbaar maken gaat erover dat de mentor met de jongere gaat bespreken wat er uit de JAS is gekomen. De sub code die hierbij past is 'metten', omdat aan de hand van deze meting het gesprek wordt vorm gegeven.
Begeleiding	Hierbij gaat het erover wat de hulpverleners nodig hebben om de JAS in te zetten. Zo wordt er in de JAS genoemd dat de lijsten met de gedragswetenschapper worden besproken, omdat deze met nieuwe inzichten kan komen. Er wordt nagegaan in hoeverre de pedagogisch medewerkers en gedragswetenschapper dit als een eigen keuze willen of dat het verplicht is om dit te doen.
Ouderbetrokkenheid	Hierbij gaat het om de vraag in hoeverre ouders op dit moment de samenwerkingsrelatie met de pedagogisch medewerkers ervaren en wat zij hierin eventueel anders willen zien. Daarnaast wordt er gevraagd of de JAS een hulpmiddel kan zijn om de alliantie tussen de pedagogisch medewerkers te bevorderen.

Handleiding 'JeugdhulpAlliantieSchaal' (JAS)

Een hulpmiddel om in gesprek te gaan over de werkkrelatie

Inleiding

Onder het begrip 'alliantie' wordt de werkrelatie tussen u als ambulant hulpverlener en de cliënt verstaan. Wanneer de alliantie tussen ambulant hulpverlener en cliënt goed is, heeft dit een positief effect op het uiteindelijke resultaat van de hulpverlening. Door de alliantie in kaart te brengen, wil Lindenhout de mogelijkheid creëren om de geboden hulpverlening tijdens het hulpverleningstraject te optimaliseren.

De alliantievragenlijst (JAS) is een meetinstrument om de werkrelatie tussen u en uw cliënt in kaart te brengen. De vragenlijst wordt vanaf het derde tot vijfde contact door u ingevuld en afgenomen bij uw cliënt. Doordat alle aspecten van de alliantie behandeld worden, geeft deze vragenlijst een compleet beeld van zowel de positieve aspecten van de werkrelatie als de eventuele aandachtspunten.

Na het invullen van de alliantievragenlijsten kunt u in gesprek gaan met de gedragswetenschapper / werkbegeleider. De gedragswetenschapper / werkbegeleider kan u eventuele adviezen geven over de terugkoppeling van de uitkomsten van de vragenlijsten.

Op deze manier wordt vroeg in het traject duidelijk hoe de werkrelatie verloopt en kunnen de eventuele aandachtspunten besproken worden. Hierdoor wordt de werkrelatie geoptimaliseerd. Naar aanleiding van de uitkomsten van de vragenlijsten kunnen er eventuele doelen worden opgesteld met betrekking tot de werkrelatie. Deze doelen kunnen tijdens de middenevaluatie (tweede afname) worden geëvalueerd.

Met behulp van de alliantievragenlijst ben je als ambulant hulpverlener bewust bezig met je eigen aandeel in de samenwerking met de cliënt.

Inhoudsopgave

Introductie alliantievragenlijst.....	3
Ingevulde vragenlijsten, en nu?.....	4
Resultaten scoren.....	6
Bijlagen	
Bijlage 1: Vragenlijst 'vorm cliënt'.....	7
Bijlage 2: Vragenlijst 'vorm ambulant hulpverlener'.....	8
Bijlage 3: Scorelijst.....	9

Introductie alliantievragenlijst

Beste ambulant hulpverlener,

De alliantievragenlijst (JAS) bestaat uit twee vormen: 'Vorm Cliënt' wordt ingevuld door de cliënt en 'Vorm Ambulant hulpverlener' zal door u worden ingevuld. Wanneer u de vragenlijst voor het eerst in het gezin gaat gebruiken, is het van belang dat beide vragenlijsten ingevuld worden tussen het derde en vijfde face to face contact in het hulpverleningstraject. Vervolgens kunt u deze vragenlijst gebruiken tijdens evaluatiemomenten.

Het is de bedoeling dat er een volwassen persoon binnen het gezin wordt benaderd (een ouder / opvoeder) die de vragenlijst invult. Wij willen u vragen om eerst zelf de vragenlijst 'Vorm Ambulant hulpverlener' in te vullen en daarna de vragenlijst 'Vorm Cliënt' in te laten vullen door uw cliënt. Deze volgorde is van belang om een zo objectief mogelijk beeld te krijgen van de werkrelatie met uw cliënt.

Na het invullen en afnemen van de vragenlijsten vult u de scorelijst in. De scorelijst geeft overzichtelijk weer hoe sterk de alliantie is tussen u en uw cliënt en kunt u vinden in bijlage 3. Naderhand gaat u over de uitkomsten van de vragenlijsten en de scorelijst met uw gedragswetenschapper / werkbegeleider in gesprek. Na dit gesprek vindt er een terugkoppeling plaats met uw cliënt over de ingevulde vragenlijsten.

De te ondernemen stappen staan in het onderstaande stappenplan beschreven:

Stap 1	Print uw eigen vragenlijst en de vragenlijst van uw cliënt uit. De lijsten staan in bijlage 1 en 2.
Stap 2	Vul de vragenlijst 'Vorm Ambulant hulpverlener' in.
Stap 3	Introduceer de alliantievragenlijst bij uw cliënt.
Stap 4	Laat de vragenlijst 'Vorm Cliënt' invullen door uw cliënt.
Stap 5	Neem de vragenlijst 'Vorm Cliënt' in ontvangst. Maak tevens een afspraak met uw cliënt voor een gesprek. In dit gesprek worden de uitkomsten van de vragenlijsten besproken.
Stap 6	Maak eventueel een kopie van beide <u>ingevulde</u> vragenlijsten ('Vorm Cliënt' en 'Vorm Ambulant hulpverlener'). De kopieën van de ingevulde vragenlijsten kunt u eventueel in het dossier van uw cliënt bewaren. De originele versies gebruikt u tijdens de terugkoppeling met de cliënt. De cliënt krijgt daarna zijn ingevulde vragenlijst terug.
Stap 7	Vul de scorelijst in. Deze kunt u vinden in bijlage 3.
Stap 8	Ga met uw gedragswetenschapper / werkbegeleider in gesprek over de uitkomsten van de vragenlijsten en de uitkomst van de scorelijst.
Stap 9	Ga met uw cliënt in gesprek over de uitkomsten van de vragenlijsten. In dit gesprek zal de werkrelatie bespreekbaar worden gemaakt. Op deze manier wordt duidelijk of de wensen en behoeften (wat betreft de werkrelatie) van beide partijen op elkaar aansluiten. Uitleg en tips over de terugkoppeling van de uitkomsten kunt u terugvinden op bladzijde 4 onder 'Ingevulde vragenlijsten, en nu?'.

Veel succes!

Ingevulde vragenlijsten, en nu?

Na het invullen van de alliantievragenlijsten is het van belang dat u contact opneemt met uw gedragswetenschapper / werkbegeleider. Daarna dient u samen met uw gedragswetenschapper / werkbegeleider de uitkomsten van de ingevulde vragenlijsten en de uitkomst van de scorelijst te bespreken. Op deze manier zal de werkrelatie in kaart worden gebracht. De gedragswetenschapper / werkbegeleider kan u advies geven over de terugkoppeling van de uitkomsten van de vragenlijsten die met de cliënt plaats gaat vinden.

Tijdens de terugkoppeling met de cliënt worden de aspecten van de alliantie, die volgens de vragenlijst voldoende scores (positieve punten), benoemd. Ook punten die volgens de vragenlijst lager scores (aandachtspunten), komen in dit gesprek aan de orde. Op deze manier wordt duidelijk of de wensen en behoeften van u en de cliënt op elkaar aansluiten en kan waar nodig de werkrelatie geoptimaliseerd worden.

In het onderstaande schema vindt u het stappenplan die gebruikt kan worden ter ondersteuning tijdens de voorbereiding van de terugkoppeling. Daarnaast kunt u het stappenplan gebruiken om in gesprek te gaan met uw cliënt over de uitkomsten van de vragenlijsten. In de middelste kolom staan de stappen beschreven en in de rechter kolom staan bijbehorende instructies ter verduidelijking.

	Stappen	Instructies
Voorbereiding		
Stap 1	Lees samen met uw gedragswetenschapper / werkbegeleider de ingevulde vragenlijsten door en vergelijk deze met elkaar.	
Stap 2	Schrijf de opvallendheden op die u signaleert vanuit de vragenlijsten.	Voorbeeld: De cliënt kan bijvoorbeeld aangeven het niet eens te zijn met de opgestelde doelen van het hulpverleningstraject. Dit is een belangrijk punt om naderhand met de cliënt te bespreken. Het kan ook zijn dat u een ander antwoord heeft gegeven dan de cliënt. Over kleine verschillen hierin, kunt u al met de cliënt in gesprek gaan.
Stap 3	Neem de ingevulde vragenlijsten mee naar het gesprek.	
Het gesprek		
Stap 4	Kies een goed moment uit en ga met de cliënt in gesprek. Maak eerst de positief ingevulde punten bespreekbaar. Pak de ingevulde vragenlijsten erbij ter verduidelijking. Benadruk dat het meningen en impressies zijn van uzelf en de cliënt en geen 'harde feiten'.	Leg beide vragenlijsten naast elkaar en benadruk de positieve punten. U kunt hier voorbeelden bij benoemen.

Stap 5	Maak de lager scorende punten bespreekbaar.	Indien nodig legt u uit dat het goed is om de aandachtspunten bespreekbaar te maken, omdat op deze manier het hulpverleningsproces geoptimaliseerd kan worden. Geef de cliënt de ruimte om zijn/haar antwoord toe te lichten.
Stap 6	Kijk of er uit het gesprek nieuwe of aangepaste doelen naar voren komen. Zo ja, bespreek dan hoe deze doelen aan het traject toegevoegd kunnen worden.	
Evaluatie		
Stap 7	Vraag tijdens een volgend face to face contact hoe de cliënt het vond om over de werkrelatie te praten. Geef de cliënt de ruimte om eventuele vragen te stellen.	Voorbeeld: In het vorige gesprek hebben wij besproken dat u het prettiger zou vinden wanneer ik u meer de gelegenheid zou geven om te vertellen. Hoe vond u dat het vandaag ging?
Stap 8	U kunt verder gaan met het hulpverleningsproces op de manier waarop u het gewend bent of hoe de gedragswetenschapper / werkbegeleider het u geadviseerd heeft.	

Resultaten scoren

Na het invullen van de alliantievragenlijsten is het van belang om de scorelijst in te vullen. De scorelijst geeft overzichtelijk de kwaliteit van de alliantie weer tussen u en uw cliënt. Tevens laat de scorelijst zien welke antwoorden overeenkomen en welke antwoorden van elkaar verschillen.

De vragenlijsten zijn door u en uw cliënt ingevuld. Deze vragenlijst bestaat uit twintig vragen met de keuze uit vijf antwoordmogelijkheden: 'Helemaal mee oneens, Mee oneens, Niet oneens / Niet eens, Mee eens en Helemaal mee eens'. Om te kijken wat de kwaliteit van de werkrelatie tussen u en uw cliënt is, zijn de antwoordmogelijkheden voorzien van een score van nul tot en met vier. Hieronder in de tabel staan de scores beschreven.

Antwoordmogelijkheid:	Score:
Helemaal mee oneens	0
Mee oneens	1
Niet oneens / niet eens	2
Mee eens	3
Helemaal mee eens	4

U gaat beide vragenlijsten voorzien van scores. In bijlage 3 staat een scoreschema die hiervoor gebruikt kan worden.

Voorbeeld:

Bij vraag 1 is het antwoord '*Helemaal mee eens*' gegeven. Dit zijn 4 punten. Bij vraag 2 is het antwoord '*Mee eens*' gegeven. Dit zijn 3 punten. Op deze manier worden de scores van alle twintig vragen bij elkaar opgeteld (bijvoorbeeld: 4+3+....+....et cetera). Op deze manier wordt zowel de vragenlijst 'vorm ambulant hulpverlener' als 'vorm cliënt' ingevuld. In het scoreschema kunnen de scores per categorie (doel, relatie en taak) bekeken worden. Onderaan de vragenlijst kan er een totaalscore ingevuld worden van alle twintig vragen. De totaalscores kunnen dan liggen tussen de 0 en de 80 punten.

Wanneer de totaalscore dichterbij de 0 ligt, dan betekent dit dat u en uw cliënt veel geantwoord hebben met 'Helemaal mee oneens' en 'Mee oneens'. U en uw cliënt hebben de kwaliteit van de werkrelatie in dit geval minder positief beoordeeld. Wanneer de totaalscore dichterbij de 80 ligt, betekent dit dat er meer geantwoord is met 'Mee eens' en 'Helemaal mee eens'. U en uw cliënt zullen in dit geval over het algemeen tevreden zijn over de werkrelatie.

Als beide vragenlijsten zijn voorzien van scores, wordt de scorelijst ingeleverd bij de gedragswetenschapper / werkbegeleider. De gedragswetenschapper / werkbegeleider bekijkt de vragenlijsten en bespreekt deze met u tijdens de werkbegeleiding. Als dit gesprek heeft plaats gevonden, kunt u de uitkomsten terugkoppelen aan uw cliënt.

JAS jeugdhulpalliantieschaal

Naam:

datum:

Hieronder leest u een aantal uitspraken die gaan over de werkrelatie tussen de cliënt en zijn hulpverlener.

Geef per zin aan in hoeverre u het daar mee eens bent, in uw huidige situatie. Kruis één blokje aan.

Denk niet te lang na, wij willen uw eerste indruk weten.

	helemaal mee oneens	niet oneens mee oneens	niet eens mee eens	helemaal mee eens
1 Ik weet welke dingen ik (met ondersteuning van mijn hulpverlener) wil veranderen.				
2 Mijn hulpverlener en ik zijn het eens over de doelen waaraan ik in deze fase kan werken.				
3 Mijn hulpverlener helpt mij om mijn doelen haalbaar te houden.				
4 We zijn aan de slag gegaan met de dingen waar ik aan wilde werken/over wilde praten.				
5 Mijn hulpverlener luistert goed naar wat ik vertel.				
6 Mijn hulpverlener komt de gemaakte afspraken na.				
7 Ik vertrouw mijn hulpverlener in wat hij/zij zegt en doet.				
8 Het klikt tussen mij en mijn hulpverlener.				
9 Mijn hulpverlener toont begrip voor mij als persoon, wat ik ook doe of zeg.				
10 Mijn hulpverlener vraagt goed door, om mij en mijn situatie beter te snappen.				
11 Mijn hulpverlener komt warm en betrokken op mij over.				
12 Ik durf mijn zwakheden te laten zien aan mijn hulpverlener.				
13 In de samenwerking voel ik mij gelijkwaardig aan de hulpverlener.				
14 Ik ervaar dat ik zelf de baas ben (de regie heb) over mijn hulpverleningstraject.				
15 Mijn hulpverlener en ik zijn doelgericht bezig: stap voor stap op weg naar het einddoel.				
16 Ik heb iets aan de vakkennis die mijn hulpverlener in huis heeft.				
17 Ik vind mijn eigen oplossingen, mijn hulpverlener heeft een ondersteunende rol.				
18 De manier waarop we aan mijn doelen werken past bij mij.				
19 De manier van werken van mijn hulpverlener (tempo, praten/doen) past goed bij mij.				
20 Mijn hulpverlener vraag me regelmatig of we op de goede weg zitten.				

Tot slot: als u denkt aan waar u nu staat, vergeleken met de start van de hulpverlening,

hoe beoordeelt u de situatie dan nu? Kruis één blokje aan:

☐ sterk verslechterd ☐ een beetje verslechterd ☐ gelijk gebleven ☐ een beetje verbeterd ☐ sterk verbeterd

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 2: Vragenlijst 'Vorm Ambulant hulpverlener'

JAS jeugdhulpalliantieschaal

versie hulpverlener

Naam:

datum:

Naam cliënt:

Hieronder leest u een aantal uitspraken die gaan over de werksamenwerking tussen de cliënt en zijn hulpverlener.

Geef per zin aan in hoeverre u het daar mee eens bent, bij deze cliënt, in de huidige fase van de hulp.

Kruis één blokje aan. Denk niet te lang na, wij willen uw eerste indruk weten.

1	Ik weet welke dingen de cliënt (met mijn ondersteuning) wil veranderen.					
2	De cliënt en ik zijn het eens over de doelen waaraan hij/zij in deze fase kan werken.					
3	Ik help de cliënt om zijn doelen haalbaar te houden.					
4	We zijn aan de slag gegaan met waar de cliënt aan wilde werken/over wilde praten.					

5	Ik luister goed naar wat de cliënt vertelt.					
6	Ik kom de met de cliënt gemaakte afspraken na.					
7	De cliënt kan mij vertrouwen in wat ik zeg en doe.					
8	Het klikt tussen mij en de cliënt.					
9	Ik toon begrip voor de cliënt als persoon, wat hij/zij ook doet of zegt.					
10	Ik vraag goed door, om de cliënt en zijn situatie beter te snappen.					
11	Ik voel betrokkenheid naar de cliënt als persoon.					
12	De cliënt durft zijn zwakheden aan mij te laten zien.					

13	In de samenwerking voel ik mij gelijkwaardig aan de cliënt.					
14	De cliënt is zelf de baas (heeft de regie) over zijn hulpverleningstraject.					
15	Mijn cliënt en ik zijn doelgericht bezig: stap voor stap op weg naar het einddoel.					
16	De cliënt heeft iets aan de vakkennis die ik als hulpverlener in huis heb.					
17	De cliënt vindt zijn eigen oplossingen, ik heb een ondersteunende rol.					
18	De manier waarop we aan de doelen van de cliënt werken past bij hem/haar.					
19	Mijn manier van werken (tempo, praten/doen) past goed bij deze cliënt.					
20	Ik vraag de cliënt regelmatig of we op de goede weg zitten.					

Tot slot: als u denkt aan waar de cliënt nu staat, vergeleken met de start van de hulpverlening,

hoe beoordeelt u de situatie dan nu? Kruis één blokje aan:

☐ sterk verslechterd ☐ een beetje verslechterd ☐ gelijk gebleven ☐ een beetje verbeterd ☐ sterk verbeterd

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 3: Scorelijst

Naam Ambulant hulpverlener:

Naam Cliënt:

Datum:

De scorelijst geeft overzichtelijk weer hoe sterk de alliantie is tussen de ambulant hulpverlener en cliënt. De vijf antwoordmogelijkheden zijn voorzien van een score.

Antwoordmogelijkheid:	Score:
Helemaal mee oneens	0
Mee oneens	1
Niet oneens/niet eens	2
Mee eens	3
Helemaal mee eens	4

		Scores	
		Ambulant hulpverlener	Cliënt
Doel	1		
	2		
	3		
	4		
Totaal:			
Relatie	5		
	6		
	7		
	8		
	9		
	10		
	11		
	12		
Totaal:			
Taak	13		
	14		
	15		
	16		
	17		
	18		
	19		
	20		
Totaal:			
Totaal score:			

Geluid/Anonimiteit

Toestemmingsverklaring – woorden letterlijk verwerken – beveiligde databank

Voorstellen

Voorstellen – leider – aanvullingen + aantekeningen

Doel van interview

Zelfde als enquête – doorvragen – mening over JAS – vragen niet duidelijk

Kern

Beginvraag

Samenwerking met je mentor

Situatie nu

Mening over de samenwerking

Instrument

(JAS jongerenversie laten zien)

Zou dit helpen

Waarom

Mening mentorlijst

Vorm

- Taal
- Op papier
- Lettertype
- Stellingen
- 5 antwoordopties

Wondervraag

Hulpmiddel

Toestemmingsformulier

Geluid / anonimiteit

Toestemmingsverklaring – Gegevens analyseren zonder interpretaties – Anoniem – Beveiligde databank

Voorstellen

Voorstellen – pedagogiek – afstudeeronderzoek – u of jij? –
Leider – Aanvullingen + aantekeningen + tijdbewaking (30-45 min)

Doel van het interview

Samenwerkingsrelatie pedagogisch medewerker/jongere – Alliantie: relatie, overeenstemming
doel, wijze werken aan doel – JAS: alliantie in kaart – Door interview factoren in kaart voor
belang bruikbaarheid JAS op leerhuis Vragen niet duidelijk – Mening
Resultaten in presentatie/teamvergadering – jongeren/ouders: nieuwsbrief

Kern

Begin vraag (over relatie)

- relatie met jongeren
- mentorjongere(n) antwoorden
- belangrijk in relatie met jongeren

Werkrelatie

- jongeren genoeg inspraak
 - ruimte eerlijk mening geven?
- relatie
– doel & aanpak

Herstel van breuken

- breuk alliantie

Hulpverlenerskenmerken

- Huidige pedagogische stijl
- Belangrijke kenmerken hulpverlener

Beleving jongere / hulpverlener

- Instrument jongere geeft feedback aan mentor
- Instrument mentor geeft feedback aan jongere
- Overleg collega's/teamleider/gedragswetenschapper

Instrument

Bespreekbaar maken

- Alliantie bespreekbaar
- Op welke manier
- Wat levert het op
- Welk aspect(en) meer aandacht (relatie, doel, aanpak)

Meetinstrument

- Belangrijk bij instrument
- Waaraan voldoen (bruikbaarheid)
- Vorm aansluit pedagogisch medewerkers/jongeren

Cliëntkenmerken

- Kenmerken jongeren

Dagelijkse structuur

- Hoe vaak
- Welk moment

Betrokkenheid ouders

- Nu ouders betrokken
- Wens ouders betrekken

Slot:

Samenvatten wat is besproken

Bedanken

Toestemmingsformulier

Geluid / anonimiteit

Toestemmingsverklaring – Gegevens analyseren zonder interpretaties – Anoniem – Beveiligde databank

Voorstellen

Voorstellen – pedagogiek – afstudeeronderzoek – u of jij? –
Leider – Aanvullingen + aantekeningen + tijdbewaking (30-45 min)

Doel van het interview

Samenwerkingsrelatie pedagogisch medewerker/jongere – Alliantie: relatie, overeenstemming
doel, wijze werken aan doel – JAS: alliantie in kaart – Door interview factoren in kaart voor
belang bruikbaarheid JAS op leerhuis Vragen niet duidelijk – Mening
Resultaten in presentatie/teamvergadering – jongeren/ouders: nieuwsbrief

Kern

Begin vraag (over relatie)

- relatie met jongeren
- belangrijk in relatie met jongeren

Werkrelatie

- jongeren genoeg inspraak
 - ruimte eerlijk mening geven?
- relatie
– doel & aanpak

Hulpverlenerskenmerken

- Huidige pedagogische stijl
- Belangrijke kenmerken hulpverlener

Beleving jongere / hulpverlener

- Instrument jongere geeft feedback aan mentor
- Instrument mentor geeft feedback aan jongere
- Overleg collega's/teamleider/gedragswetenschapper

Instrument

Bespreekbaar maken

- Alliantie bespreekbaar
- Op welke manier
- Wat levert het op
- Welk aspect(en) meer aandacht (relatie, doel, aanpak)

Meetinstrument

- Belangrijk bij instrument
- Waaraan voldoen (bruikbaarheid)
- Vorm aansluit pedagogisch medewerkers/jongeren

Cliëntkenmerken

- Kenmerken jongeren

Dagelijkse structuur

- Hoe vaak
- Welk moment

Betrokkenheid ouders

- Nu ouders betrokken
- Wens ouders betrekken

Slot:

Samenvatten wat is besproken

Bedanken

<http://www.studentenonderzoek.be/web/survey/508169>

Welkom bij de enquête ouders

Wij zijn Joann en Malou en doen een afstudeeronderzoek dat gaat over de samenwerking tussen jongeren en hun mentoren.

Wij en Pactum vinden het erg belangrijk dat de ouders van deze jongeren ook een rol hebben in ons onderzoek. Voor het slagen van de hulpverlening en om ervoor te zorgen dat er een goede samenwerking tussen mentor en jongere kan ontstaan, is het belangrijk dat de ouders ook achter de hulpverlening staan. Hierbij gaat het erover in hoeverre u inspraak hebt, of u betrokken wordt en of u zich gehoord voelt. In deze enquête zullen wij een aantal vragen stellen die gaan over de samenwerking tussen u en de mentoren van het leerhuis.

De enquête is anoniem zodat de antwoorden zonder dat uw naam genoemd wordt, kunnen worden gebruikt in het onderzoek.

U bent dan ook niet verplicht om uw mailadres in te vullen aan het eind van deze enquête.

Het invullen van de enquête zal ongeveer **5 minuten** in beslag nemen.

Bij voorbaat dank voor uw bijdrage aan ons onderzoek!

Wij zullen de resultaten van het onderzoek terugkoppelen door middel van een nieuwsbrief, die in juni zal verschijnen.

1. Kunt u iets vertellen over hoe u op dit moment de samenwerking met de mentor van uw kind ervaart?

.....
.....

2. Geeft u wel eens uw mening over de samenwerking met de mentor van uw kind?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

3. Wat heeft u nodig om uw mening over de samenwerking te kunnen geven aan de mentor? *Geef aan in welke mate dit belangrijk voor u is:*

Heel onbelangrijk O Onbelangrijk O Neutraal O Belangrijk O Heel belangrijk O

- Mij begrepen voelen
- Vaste momenten om mijn mening over de samenwerking te geven.
- Betrokken worden bij de hulpverlening.
- De mentor naar mijn mening vraagt.
- Een hulpmiddel, bijvoorbeeld concrete onderwerpen (zoals de mate van betrokkenheid) die gaan over de samenwerking met de mentor, waarop ik mijn mening kan geven.
- Er duidelijk is wat er met mijn mening over de samenwerking wordt gedaan.

3a. Vul in als u nog andere zaken belangrijk vindt ten aanzien van de samenwerking tussen u en de mentor:

.....
.....

- 4. Hieronder ziet u een aantal stellingen die gaan over het verbeteren van de samenwerking.**
Kunt u aangeven in hoeverre u het er mee eens/oneens bent:

Heel oneens O Oeens O Neutraal O Eens O Helemaal eens O

- Er zou een hulpmiddel moeten zijn om mijn mening over de samenwerking te geven:
- Er zou meer aandacht moeten zijn voor de band tussen mij en de mentor.
- Er zouden meer momenten moeten zijn met de mentor, om het over de samenwerking te hebben.
- Ik zou meer betrokken moeten worden bij de hulpverlening van mijn kind.

- 4a. Wanneer u heeft geantwoord dat u het er mee eens bent dat u meer betrokken wil worden:**
Hoe zou u meer betrokken willen worden?

.....
.....

- 4b. Vul in als u nog een aanvulling heeft op wat er volgens u nog nodig is om de samenwerking tussen u en de mentor te verbeteren:**

.....
.....

- 5. Vul in als u nog een aanvulling of opmerking heeft over deze enquête:**

.....
.....

Welkom bij de enquête jongeren.

Wij zijn Joann en Malou en doen een afstudeeronderzoek dat gaat over de samenwerking tussen jongeren en hun mentoren.

Voor ons onderzoek willen wij graag van jullie weten wat jullie vinden van de samenwerking met je mentor en wat hierin verbeterd zou kunnen worden.

Jullie mening is hierin erg belangrijk, omdat dit onderzoek gericht is op het leerhuis van Pactum in Deventer.

Jullie antwoorden hebben invloed op de uitkomst van het onderzoek, dus op de manier waarop de samenwerking kan worden verbeterd.

De enquête is anoniem, zodat de antwoorden zonder dat jouw naam genoemd wordt, kunnen worden gebruikt in het onderzoek.

Je bent dan ook niet verplicht om je mailadres in te vullen aan het eind van deze enquête.

Het invullen van de enquête zal ongeveer **5 minuten** in beslag nemen.

Bij voorbaat dank voor jouw bijdrage aan ons onderzoek. Wij zullen de resultaten van het onderzoek in juni laten weten door middel van een nieuwsbrief.

1. Vind je dat je invloed hebt op de hulpverlening?

Geef bij de volgende stellingen aan in hoeverre je het er mee eens/oneens bent:

Heel oneens O Oneens O Neutraal O Eens O Helemaal eens O

- Ik kan mijn mentor aanspreken op de manier waarop hij/zij op mij reageert.
- Ik kan mijn mentor aanspreken wanneer er een verschil is tussen mijn mentor en mij over het doel waar ik aan wil werken.
- Ik kan mijn mentor aanspreken op de manier waarop ik aan mijn doel wil gaan werken.

2. Geef je wel eens jouw mening over de samenwerking?

- O Ja
- O Nee

2a. Als je 'ja' hebt ingevuld, kun je uitleggen waarom:

.....

2b. Als je 'nee' hebt ingevuld, kun je uitleggen waarom:

.....

3. Wat heb je nodig om (makkelijker) jouw mening over de samenwerking te kunnen geven aan de mentor?

Geef aan in welke mate dit belangrijk voor je is:

Heel onbelangrijk O Onbelangrijk O Neutraal O Belangrijk O Heel belangrijk O

- Een goede band met mijn mentor.
- Mij begrepen voelen.
- Vaste momenten om mijn mening over de samenwerking te geven.
- Een hulpmiddel, bijvoorbeeld concrete onderwerpen die gaan over de samenwerking met mijn mentor, waarop ik mijn mening kan geven.
- Duidelijkheid over wat er met mijn mening over de samenwerking wordt gedaan.

3a. Vul in als je nog andere zaken belangrijk vindt ten aanzien van de samenwerking:

.....
.....

4. Geeft jouw mentor wel eens zijn/haar mening over de samenwerking met jou?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

5. Wat vind je belangrijk bij het krijgen van de mening van je mentor over de samenwerking met jou?

Geef bij de volgende stellingen aan in hoeverre je het er mee eens ben/oneens bent:

Heel oneens O Oneens O Neutraal O Eens O Helemaal eens O

- Er moet gekeken worden naar de verschillen en overeenkomsten tussen mijn mening en de mening van mijn mentor.
- De mentor kijkt ook naar zijn/haar bijdrage in de samenwerking.
- Het moet duidelijk zijn wat ik met mijn mentor ga doen om de samenwerking te verbeteren.

5a. Vul in als je nog een aanvulling hebt op wat er volgens jou belangrijk is, wanneer jouw mentor zijn/haar mening geeft over de samenwerking met jou:

.....
.....

6. Vul in als je nog een aanvulling/opmerking hebt over de enquête:

.....
.....

Beste ouders/verzorgers,

Op de locatie Schoutenweg zijn er momenteel twee studenten die een onderzoek doen. Ze hebben ons gevraagd om onderstaande aan jullie te sturen, met het vriendelijke verzoek mee te werken aan een korte enquête.

We zouden het erg fijn vinden als jullie dit zouden willen invullen!

Groet,

Team Schoutenweg

Hieronder hun vraag:

Wij zijn Joann en Malou en doen een afstudeeronderzoek dat gaat over de samenwerking tussen jongeren en hun mentoren.

Wij en Pactum vinden het erg belangrijk dat de ouders van deze jongeren ook een rol hebben in ons onderzoek. Voor het slagen van de hulpverlening en om ervoor te zorgen dat er een goede samenwerking tussen mentor en jongere kan ontstaan, is het belangrijk dat de ouders ook achter de hulpverlening staan. Hierbij gaat het erover in hoeverre u inspraak hebt, of u betrokken wordt en of u zich gehoord voelt. In deze enquête zullen wij een aantal vragen stellen die gaan over de samenwerking tussen u en de mentoren van het leerhuis.

De enquête is anoniem zodat de antwoorden zonder dat uw naam genoemd wordt, kunnen worden gebruikt in het onderzoek.

U bent dan ook niet verplicht om uw mailadres in te vullen aan het eind van deze enquête.

Het invullen van de enquête zal ongeveer **5 minuten** in beslag nemen.

U vindt de enquête middels de volgende link: <http://www.studentenonderzoek.be/web/survey/508169>

Bij voorbaat dank voor uw bijdrage aan ons onderzoek!

Wij zullen de resultaten van het onderzoek terugkoppelen door middel van een nieuwsbrief, die in juni zal verschijnen.

Als er vragen / opmerkingen zijn, horen wij het graag. U kunt dit laten weten door een mail te sturen naar: Alliantie2016@outlook.com